

The background of the book cover is a dramatic, high-contrast image of a stormy sea. Two massive, curling waves are shown in deep blue and white, crashing towards the viewer. A bright, jagged lightning bolt strikes down from a dark, cloudy sky into the water between the waves. The overall mood is powerful and awe-inspiring.

ERIC METAXAS

ΘΑΥΜΑΤΑ

Εκδόσεις Ουρανός

ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: MIRACLES
Από τις Εκδόσεις Dutton, Νέα Υόρκη 2014

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Θαύματα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Eric Metaxas

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Σωτήριος Δεσπότης, Ιωάννα Γρηγοράκη
σε συνεργασία με την Ακυλίνα Δεσπότη και τη Γεωργία Δεσπότη
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Γιώργος Τσίρης
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Δημήτρης Χαροκόπος
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχιά

© Metaxas Media, LLC, 2014
This edition published by arrangement with Dutton,
a member of Penguin Group (USA) LLC,
A Penguin Random House Company.
© Εκδόσεις Ουρανός, Αθήνα 2015

Οι Εκδόσεις Ουρανός είναι κατοχυρωμένη επωνυμία
των Εκδόσεων ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2015

Έντυπη έκδοση ISBN 978-960-559-014-7
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-960-559-015-4

*Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο
αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.*

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευσή του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΥΡΑΝΟΣ

Έδρα: Τατοίου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@ouranosbooks.gr • www.ouranosbooks.gr

OURANOS BOOKS

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@ouranosbooks.gr • www.ouranosbooks.gr

ERIC METAXAS

ΘΑΥΜΑΤΑ

Μετάφραση:
Σωτήριος Δεσπότης
Ιωάννα Γρηγοράκη

Εκδόσεις Ουρανός

*Στον Ed Tuttle
και με τις καλύτερες ευχές σε όποιον άλλο γνωρίζω*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
----------------	----

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

1. ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ	19
2. ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ	29
ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΕΝΑΣ ΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΑ ΠΙΣΤΕΥΕΙ ΣΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;	30
ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΜΕ ΚΡΙΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ.....	32
ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΠΟΥ ΚΡΥΒΕΤΑΙ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;	35
ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΝΑ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ;.....	39
3. ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	44
ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ	48
ΚΑΙ ΑΝ Η ΙΔΙΑ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙ ΚΑΤΙ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ;	53
ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞΟΥΜΕ ΟΤΙ ΕΝΑ ΘΑΥΜΑ ΣΥΝΕΒΗ;	56
Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ	58
4. ΕΙΝΑΙ Η ΖΩΗ ΕΝΑ ΘΑΥΜΑ;	61
Η ΖΩΗ ΣΤΟΝ ΠΛΑΝΗΤΗ ΓΗ	62
ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ	70
5. ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ	78
6. ΑΠΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ	92
ΓΙΑΤΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ ΣΕ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΚΑΙ ΟΧΙ ΣΕ ΑΛΛΟΥΣ;	95

ΕΙΝΑΙ «ΑΛΗΘΙΝΗ ΠΙΣΤΗ» Ή «ΝΕΚΡΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ»;	99
ΕΑΝ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΤΟΝ ΘΕΟ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΤΟΝ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΑ ΑΣΧΗΜΑ;	102
ΠΡΟΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΛΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΕΟ; ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΟ ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΜΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ;	106
ΜΠΟΡΟΥΝ ΟΙ ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ ΝΑ ΚΑΝΟΥΝ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΝΑ ΣΥΜΒΟΥΝ;	109
ΠΙΣΤΕΥΟΥΝ ΟΛΟΙ ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΣΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;	115
ΓΙΑΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΝΑ ΠΙΣΤΕΨΟΥΜΕ;	116
7. ΤΑ ΒΙΒΛΙΚΑ ΘΑΥΜΑΤΑ	119
Ο ΘΕΟΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΟΤΙΔΗΠΟΤΕ – ΑΛΛΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙ;	120
Η ΧΑΡΙΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΣΕ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΨΑΡΙΩΝ	125
Ο ΧΟΡΤΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΕΝΤΕ ΧΙΛΙΑΔΩΝ	130
Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΛΑΖΑΡΟΥ	137
8. Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ	146
Ο ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ	148
ΟΝΤΩΣ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ Η ΑΝΑΣΤΑΣΗ;	154
ΜΗΠΩΣ ΚΑΠΟΙΟΣ ΕΚΛΕΨΕ ΤΟ ΣΩΜΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ;	155
ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΛΟΠΗ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ	157
Η «ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΙΠΟΘΥΜΙΑΣ»	162
ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΩΙ	165

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΘΑΥΜΑΤΩΝ	173
9. ΘΑΥΜΑΤΑ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ	177
ΤΟ ΘΑΥΜΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ Κ.Σ. ΛΙΟΥΙΣ	182
Η ΔΙΚΗ ΜΟΥ ΜΕΤΑΣΤΡΟΦΗ	187
ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΑ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟΣΟ ΙΣΧΥΡΑ	190
ΤΟ ΝΑ ΓΙΝΕΣΑΙ ΤΟ ΑΤΟΜΟ ΤΟ ΟΠΟΙΟ ΠΡΟΟΡΙΖΟΣΟΥΝ ΝΑ ΕΙΣΑΙ	197
ΤΟ ΧΡΥΣΟ ΨΑΡΙ	207
«ΕΙΜΑΙ Η ΖΩΗ ΣΟΥ»	219
ΕΝΑΣ ΕΜΠΟΡΟΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΣΤΟ ΜΠΡΟΥΚΛΙΝ ΑΝΑΚΑΛΥΠΤΕΙ ΤΟΝ ΘΕΟ	224
10. ΘΑΥΜΑΤΑ ΙΑΣΗΣ	238

ΘΙΣΚΟ ΚΑΙ ΕΚΤΟΡ	240
ΜΙΑ ΑΥΘΟΡΜΗΤΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ	249
ΑΛΛΕΡΓΙΚΗ ΣΕ ΟΛΑ.....	253
Η ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΠΑΠΠΟΥ	262
ΤΟ ΣΤΑΜΑΤΗΜΑ ΤΟΥ ΡΟΛΟΓΙΟΥ	265
ΞΗΡΟΙ ΚΑΡΠΟΙ	281
ΕΝΑΣ ΖΗΤΙΑΝΟΣ ΣΤΗΝ ΓΚΑΝΑ	289
 11. ΘΑΥΜΑΤΑ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΘΕΡΑΠΕΙΑΣ	293
Η ΣΥΓΧΩΡΕΣΗ	294
ΑΝΤΙΚΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΙΗΣΟΥ.....	302
Ο ΘΕΟΣ ΚΑΙ Ο ΓΑΜΟΣ	309
 12. ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΘΑΥΜΑΤΑ	332
ΑΓΓΕΛΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ	336
Η ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΕΝΑΝ ΑΓΓΕΛΟ	342
«ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΝΑ ΠΕΘΑΝΕΙΣ»	345
ΣΤΟΝ ΣΤΑΘΜΟ ΤΡΕΝΟΥ ΤΗΣ ΤΣΑΝΓΚΣΑ	348
 13. ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΘΑΥΜΑΤΩΝ	357
ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΠΟΥ ΜΕ ΒΟΗΘΗΣΕ ΝΑ ΓΡΑΨΩ ΤΟ <i>BONHOEFFER</i>	358
ΤΑ ΧΑΜΕΝΑ ΚΛΕΙΔΙΑ	372
ΔΥΟ ΗΜΙΣΦΑΙΡΙΑ, ΤΡΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ	376
ΕΝΑ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ	388
ΑΠΟ ΤΟ ΚΑΛΙ ΣΤΗΝ ΜΠΟΓΚΟΤΑ	393
ΕΝΑ ΚΟΡΙΤΣΙ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΣΚΙΟΥΡΟΣ	398
 14. ΑΓΓΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΙΩΝΙΟΤΗΤΑ	402
ΕΝΑΣ ΔΙΚΑΣΤΗΣ ΠΟΥ ΞΕΣΠΑ ΣΕ ΛΥΓΜΟΥΣ	403
USS «WASHINGTON», ΙΟΥΝΙΟΣ 1940.....	417
ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ	421
Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ	430
11 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2001, ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ.....	440
 15. ΠΩΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΝΑ ΑΛΛΑΞΟΥΝ ΤΗ ΖΩΗ ΣΟΥ	448
 ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	455

Τα θαύματα δεν έρχονται σε αντίθεση με τη φύση. Έρχονται σε αντίθεση μόνο με όσα ξέρουμε για τη φύση.

ΑΓΙΟΣ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

Η άποψή μου ότι τα θαύματα έχουν όντως συμβεί στην ανθρώπινη Ιστορία δεν είναι σε καμία περίπτωση μια πεποίηση που συνδέεται με τον μυστικισμό. Πιστεύω όσα στηρίζονται σε ανθρώπινες αποδείξεις, όπως ακριβώς πιστεύω στην ανακάλυψη της Αμερικής. Μέχρι αυτό το σημείο υπάρχει μονάχα ένα απλό, λογικό γεγονός που απαιτεί διατύπωση και επεξήγηση. Με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, έχει επικρατήσει μια ιδιόμορφη υπόθεση ότι όσοι δεν πιστεύουν στα θαύματα τα αντιλαμβάνονται με έναν τρόπο ψυχραιμο και δίκαιο, ενώ, παράλληλα, όσοι πιστεύουν στα θαύματα τα αποδέχονται με την προϋπόθεση ότι σχετίζονται με κάποιο δόγμα. Η αλήθεια, όμως, είναι αντίστροφη. Όσοι πιστεύουν στα θαύματα τα αποδέχονται (ορθά ή λανθασμένα) διότι κατέχουν αποδεικτικά στοιχεία. Όσοι δεν πιστεύουν στα θαύματα τα απορρίπτουν (ορθά ή λανθασμένα) διότι πιστεύουν σε ένα δόγμα που τα αντιστρατεύεται. Προφανώς, όμως, το πιο δημοκρατικό πράγμα είναι να πιστεύεις μια αγρότισσα όταν καταθέτει την εμπειρία της για ένα θαύμα, όπως ακριβώς να πιστεύεις μια αγρότισσα όταν καταθέτει αποδεικτικά στοιχεία για έναν φόνο. [...]

Εάν πρόκειται για τη μαρτυρία των ανθρώπων αναφορικά με το εάν επιτελούνται θαύματα, τότε διαπιστώνεται ότι υπάρχει ένας τεράστιος χείμαρρος τέτοιας (μαρτυρίας) υπέρ του υπερ-

φυσικού. Εάν αρνηθείς το θαύμα, αυτό μπορεί να σημαίνει μόνο ένα από τα εξής δύο: αρνείσαι την ιστορία του αγρότη αναφορικά με τα φάντασμα είτε διότι ο άνθρωπος είναι αγρότης είτε διότι η ιστορία αφορά τα φαντάσματα. Αυτό σημαίνει ότι είτε αρνείσαι τις βασικές αρχές της δημοκρατίας είτε επιβεβαιώνεις τις βασικές αρχές του υλισμού – τη θεωρητική αδυναμία του θαύματος. Έχεις το απόλυτο δικαίωμα να πιστεύεις ό,τι θέλεις. Σε αυτή την περίπτωση όμως είσαι ένας δογματιστής. Αυτοί που αποδεχόμαστε όλα τα πραγματικά στοιχεία είμαστε εμείς οι χριστιανοί· αυτοί που τα αρνούνται, αναγκαζόμενοι να συμπεριφέρονται έτσι λόγω των πεποιθήσεών τους είστε εσείς οι ορθολογιστές. Εγώ, όμως, εν προκειμένω, δεν είμαι αιχμάλωτος σε αυτό το θέμα από κανένα «πιστεύω», και θεωρώ αμερόληπτα τα θαύματα που προέρχονται από τον Μεσαίωνα μέχρι και τους Νέους Χρόνους, και έχω καταλήξει στο συμπέρασμα ότι πράγματι συμβαίνουν. Όλες οι αντιπαραθέσεις απέναντι σε αυτά τα γεγονότα είναι πάντα εγκλωβισμένες σε έναν φαύλο κύκλο. Εάν ισχυριστώ ότι «τα μεσαιωνικά έγγραφα μαρτυρούν συγκεκριμένα θαύματα με τον ίδιο τρόπο που επιβεβαιώνουν συγκεκριμένες μάχες», μου απαντούν: «Μα τα μεσαιωνικά κείμενα είναι γεμάτα προκαταλήψεις!» Εάν ήθελα ωστόσο να μάθω για ποιο λόγο χαρακτηρίζονται από προκατάληψη, η μόνη τελική απάντηση που θα έπαιρνα θα ήταν ότι πίστευαν στα θαύματα. Εάν ισχυριστώ ότι «ένας χωριάτης είδε ένα φάντασμα», θα μου απαντήσουν: «Μα οι χωριάτες είναι αφελείς!» Εάν, δε, ρωτήσω «Γιατί είναι αφελείς;» η μόνη απάντηση που θα πάρω είναι επειδή βλέπουν φαντάσματα. Την Ισλανδία είναι αδύνατον να την προσεγγίσει κάποιος, και μόνο ανόητοι ναύτες την έχουν δει. Αλλά οι ναύτες αυτοί είναι ανόητοι διότι απλώς δήλωσαν ότι είδαν την Ισλανδία.

Γκ.Κ. Τσέστερτον, *Orthodoxy*

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι περισσότεροι αναγνώστες θα θεωρήσουν αυτό τον τόμο ως μια συνέχεια του προηγούμενου βιβλίου μου, ενώ θα υποθέσουν ότι τα πρόσφατα βιβλία μου αποτελούν με βεβαιότητα μια αφόρμηση. Στην πραγματικότητα όμως τα αντικείμενα αυτών των βιογραφιών, ο Γουίλιαμ Γουίλμπερφορς και ο Ντίτριχ Μπονχέφερ, δε φαίνεται να είχαν καμία απολύτως εμπειρία που να μπορεί να περιγραφεί ως θαύμα, τουλάχιστον όχι στον βαθμό που οριοθετείται η έννοια του «θαύματος» σε αυτό το βιβλίο. Η εξαιρετικά εντυπωσιακή ζωή τους –οι αξιοθαύμαστες πράξεις και τα κατορθώματά τους– τροφοδοτούνταν κατά κύριο λόγο από την πιστή αφοσίωσή τους στον Θεό της Βίβλου. Δεν υπάρχει όμως κάποια ένδειξη ότι αυτός ο Θεός συνομιλούσε μαζί τους ή τους αποκάλυψε τον εαυτό του με οποιονδήποτε τρόπο, ώστε να μπορούν να συμπεριληφθούν στο παρόν βιβλίο. Επομένως, θα πρέπει να θεωρήσουμε τον παραδειγματικό βίο τους ως απόδειξη ότι κάποιος μπορεί να έχει μία ευσεβή, ακόμα και συγκλονιστική, ζωή προσανατολισμένη στην πίστη δίχως κάποια θαυματουργική εμπειρία. Βεβαίως, αυτό αποτελεί μια απάντηση σε όσους θεωρούν ότι αυτού του είδους οι εμπειρίες αποτελούν την αποκορύφωση της χριστιανικής πίστης. Πάντως, μπορούμε να αφήσουμε αυτό το βιβλίο, σε συνδυασμό με τις αναφορές που περιλαμβάνει, να αποτελέσει μια καθοριστική απάντηση σε όσους πιστεύουν ότι οι περί θαυμάτων ιστορίες είναι ακατόρθωτες.

Αναλογιζόμενος, εν συνεχεία, τη δομή αυτού του βιβλίου, ένιωσα ότι στο μεγαλύτερο μέρος του θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτούσιες ιστορίες θαυμάτων, δεδομένου ότι αυτές αποτελούν την καλύτερη απόδειξη των τελευταίων. (Κάποιοι αναγνώστες ίσως θελήσουν να μεταπηδήσουν απευθείας στο κομμάτι που περιλαμβάνει τις αφηγήσεις και κατόπιν να διαβάσουν το πρώτο μέρος του βιβλίου – μια επιλογή την οποία ευχαρίστως θα αποδεχόμουν.) Αποφάσισα, όμως, να περιλάβω ιστορίες ανθρώπων τους οποίους γνώριζα προσωπικά. Κάτι που, αυτομάτως, περιορίζει το εύρος των ιστοριών που θησαυρίζονται, ενώ έχει το πλεονέκτημα ότι δε χρειάζεται να αξιολογήσω ούτε τον χαρακτήρα ούτε την ειλικρίνεια των αφηγητών. Επιπλέον, τονίζεται το πόσο εξαιρετικά διαδεδομένες είναι αυτές οι ιστορίες. Έτσι, δε χρειάστηκε να διατρέξω γενικά τον κόσμο για αυτές τις ιστορίες, ζήτησα απλώς από άτομα τα οποία γνώριζα καλά να μου εμπιστευτούν τις εμπειρίες τους. Υπάρχουν πολλοί φίλοι και γνωστοί από τους οποίους δε ζήτησα τις ιστορίες τους, αφού είναι προφανές ότι, εάν συμπεριελάμβανα όλα τα θαυματουργικά βιώματα των ανθρώπων που γνώριζα, θα είχα τόσο πολύ υλικό για αυτό το βιβλίο, που ίσως το παρόν να έμενε ανολοκλήρωτο. Βέβαια, ο πλούτος των παραδειγμάτων των θαυμάτων που εντόπισα από τον πολύ στενό μου κύκλο οδηγεί κάποιον να αναρωτιέται πόσα ακόμα περιστατικά μπορεί να έχουν συμβεί ανάμεσα στους υπόλοιπους φίλους μου, ή τους δικούς σας φίλους.

Ας σημειωθεί ότι εξέτασα όλες τις ιστορίες καταλεπτώς. Ήταν καθοριστικής σημασίας για εμένα να αποκομίσω όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια μπορούσα. Αν είχα έστω και την παραμικρή αμφιβολία σχετικά με την ακρίβεια των στοιχείων, δε συμπεριελάμβανα τη συγκεκριμένη ιστορία στην έρευνά μου. Παράλληλα, έθετα ερωτήματα ώστε να μου διευκρινιστούν κά-

ποια επίμαχα θέματα. Πολλές φορές το πρόσωπο που εξιστορούσε το θαύμα διατύπωνε κάτι υπερβολικό, που, αν δεν το εξέταζα και το ξεκαθάριζα, προκαλούσε κενό είτε στη λογική της ιστορίας είτε στην πλοκή της είτε σε αμφότερα. Έθεσα ερωτήματα τα οποία σκέφτηκα ότι και ο ίδιος ο αναγνώστης θα διατύπωνε, ενώ προσπάθησα να τους δώσω απάντηση μέσα από τη ροή αφήγησης του ίδιου του θαύματος.

Άκουσα μερικές εμπειρίες που ενδεχομένως ήταν θαύματα, ίσως όμως και αποτέλεσμα καθαρών συμπτώσεων. Απέρριψα από τη σκέψη μου και τον παραμικρό ενδοιασμό για το εάν κάτι είναι πράγματι θαύμα. Γενικά, το να ακούς τους ανθρώπους να εξιστορούν περιπτώσεις που ο Θεός απευθύνεται κατευθείαν σε εκείνους, παρεμβαίνοντας στη ζωή τους, είναι κάτι εξαιρετικά συγκλονιστικό. Είναι τόσο συγκινητική και συναρπαστική αυτή η εμπειρία, που μπορεί ταυτόχρονα να δια φωτίσει και να συγκλονίσει, όπως πέρα από τα σύνορα της δικής μας πλήρους αντίληψης είναι και η ιδέα ότι ο Θεός, ο κυρίαρχος του σύμπαντος, αυτοταπεινώνεται προκειμένου να πλησιάσει τη ζωή ενός εκάστου ξεχωριστά.

Για όσους μπορεί να υποθέσουν ότι αυτές οι ιστορίες είναι απλώς υποκειμενικές περιγραφές και όχι αντικειμενικές αποδείξεις, αξίζει να υπογραμμιστεί ότι ολόκληρη η Ιστορία απαρτίζεται από υποκειμενικές αναφορές των ανθρώπινων όντων. Από αυτές τις υποκειμενικές αναφορές όμως είναι δυνατόν να αποκομίσουμε ταυτόχρονα μια «αντικειμενική» αλήθεια, που αφ' εαυτού της και με κάποιον τρόπο λαμβάνει καθολικές διαστάσεις. Δεν είναι δυνατόν να διατυπωθεί ποτέ μία ερώτηση σχετικά με την αντικειμενικότητα αυτού του θέματος. Αντίθετα, η μόνη ειλικρινής ερώτηση που μπορεί να διατυπωθεί είναι εάν αυτές οι υποκειμενικές αναφορές είναι αξιόπιστες. Οι απαντήσεις σε τέτοιες ερωτήσεις είναι από μόνες τους υποκειμενικές,

βασισμένες πάντα στην οπτική και την εικασία του προσώπου που καταθέτει την εκάστοτε κρίση. Βέβαια, αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχει αντικειμενική αλήθεια ή ότι πρέπει να βυθιστούμε στο τέλμα του σχετικισμού. Αντίθετα, πρέπει να τονιστεί η αναγκαιότητα της διαλογής των πληροφοριών λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τους μάρτυρες. Αυτή είναι η διαδικασία που κάθε ένορκος πρέπει να ακολουθεί όταν αποφασίζει για μία δίκη, όπως και κάθε άνθρωπος πρέπει να κάνει όταν επιλέγει τι θα κρατήσει από κάθε αφήγηση. Εδώ στεκόμαστε. Δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά. Για να φτάσουμε σε ένα συμπέρασμα σχετικά με αυτό το ζήτημα πρέπει να διαφωτιστούμε από την ίδια τη ζωή.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ΣΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ

Εάν ολόκληρο το σύμπαν δεν έχει κανένα νόημα, ποτέ δε θα έπρεπε να ανακαλύψουμε ότι δεν έχει σημασία: Όπως ακριβώς, εάν δεν υπήρχε καθόλου φως στο σύμπαν και επομένως όχι πλάσματα με μάτια, δε θα ήμαστε ποτέ σε θέση να γνωρίζουμε ότι είναι το σκοτάδι. Το σκοτάδι δε θα είχε κανένα νόημα.

Κ.Σ. ΛΙΟΥΙΣ

Σε ένα άρθρο που δημοσιεύτηκε το 2013 στο περιοδικό *The New Yorker* με θέμα την πίστη και την αφοσίωση, ο Άνταμ Γκόπνικ διατύπωσε την εξής άποψη: «Γνωρίζουμε ότι [...] στα εκατομμύρια χρόνια ύπαρξης του σύμπαντος, δεν υπάρχει κανένα αποδεικτικό στοιχείο ότι κάποιο θαύμα παρενέβη [sic] στους νόμους της φύσης».

Θέωρησα αυτή τη δήλωση ασυνήθη. Σε κάθε άνθρωπο που έχει μία θαυματουργική εμπειρία ή που γνωρίζει ανθρώπους με τέτοια εμπειρία, ή είναι γνώστης των λογοτεχνικών θαυματουργικών αναφορών, του είναι δύσκολο να είναι τόσο περιφρονητικός μπροστά σε κάτι που φαντάζει τουλάχιστον να εί-

ναι απολύτως δυνατό, και το πολύ να είναι απολύτως βέβαιο. Όπως κάποιος που ζει στο Μανχάταν και είναι εξοικειωμένος με το περιβάλλον στο οποίο ζουν τέτοιοι συγγραφείς, βεβαίως δεν εντυπωσιάζεται. Κι όμως είναι συγκλονιστικό. Στο άρθρο του ο Γκόπνικ συνεχίζει: «Δε χρειάζεται να φανταζόμαστε ότι δεν υπάρχει Παράδεισος· γνωρίζουμε ότι δεν υπάρχει κανένας, και όμως, από τη ματαιοδοξία μας, ακόμη ψάχνουμε αγγέλους».

Φυσικά, ο λόγος για τον οποίο ο συγκεκριμένος συγγραφέας κάνει τέτοιες δηλώσεις οφείλεται στην υπόθεσή του ότι αυτός ο κόσμος είναι αποκλειστικά ό,τι υπάρχει. Αυτή η θεώρηση του κόσμου απορρίπτει εντελώς κάθε πιθανότητα για οτιδήποτε πέραν του υλικού κόσμου του χρόνου και του χώρου. Μια άποψη που μπορεί να συνοψιστεί στα λόγια του Καρλ Σείγκαν, ο οποίος, απογοητευμένος, εξαγγέλλει: «Το σύμπαν είναι όλα όσα υπάρχουν και όλα όσα θα υπάρξουν». Στη συνέχεια επιχειρεί να προσδώσει κάποιες ελπιδοφόρες λέξεις σε αυτή τη σκοτεινή εξίσωση μέσα από την εξής ποιητική παρατήρηση: ότι όλοι έχουμε δημιουργηθεί «από το ίδιο υλικό με τα αστέρια». Θαρρείς και αν αποτελούμασταν από τα ίδια υλικά με αυτές τις παλαιές και μακρινές πύρινες μπάλες, τα αστέρια, αυτό θα αποτελούσε για εμάς μια ποιητική παραμυθία. Βέβαια, η λέξη «αστέρια» συνυποδηλώνει την έννοια της μαγείας και της φιλοδοξίας. Γιατί άραγε να αντιμετωπίζεται έτσι κάποιος που ισχυρίζεται ότι δεν υπάρχει τίποτε άλλο πέραν του υλικού κόσμου, και, κατά συνέπεια, πράγματα όπως η γοητεία και τα θαύματα δεν υπάρχουν και πρέπει να απορριφθούν; Και γιατί άραγε να θέλουμε αυτή την ποιητική παρηγορία, εάν δεν είμαστε τίποτε περισσότερο από συναθροίσεις στοιχείων του περιοδικού πίνακα; Μήπως ο Δρ Σείγκαν προσπαθεί με όσα λέει να παρακινήσει τη σκέψη μας, ή απλώς τροφοδοτεί το τηλεοπτικό του κοινό;

Εάν κάποιος επιμένει σε αυτή την αυστηρή υλιστική θεώρη-

ση των πραγμάτων, και γίνει μάρτυρας ενός θαύματος ή κάτι παρόμοιου, θα πρέπει, εξ ορισμού, να αρνηθεί την ύπαρξή του. Εάν επιμένει ότι η μόνη «απόδειξη» ενός θαύματος που θα μπορούσε ποτέ να εξηγηθεί θα πρέπει να είναι «ρεαλιστική», προφανώς κανένα θαύμα ποτέ δεν μπορεί να υπάρξει. Είναι μια ταυτολογία· σαν να έλεγε κάποιος: «Θα μπορούσε άραγε ο Θεός να δημιουργήσει μια τόσο μεγάλη πέτρα, που ούτε ο ίδιος να μην μπορούσε να τη μετακινήσει;» Μπορεί κάποιος να το λάβει αυτό σοβαρά υπόψη του;

Το δεύτερο μέρος αυτού του βιβλίου περιλαμβάνει την παρουσίαση ιστοριών οι οποίες, αν δεν είναι κάποιο είδος απόδειξης των θαυμάτων, τότε τι είναι; Τι κάνει ο αναγνώστης με αυτές; Είναι άραγε πειστικές ψευδαισθήσεις; Μάλλον μια σύμπτωση; Είναι ψέματα; Ή μπορεί πράγματι να είναι θαύματα;

Οι ιστορίες αυτού του βιβλίου αποτελούν κάτι ενδεικτικό για το εύρος των θαυμάτων. Για μια περισσότερο ακαδημαϊκή διαχείριση του θέματος των θαυμάτων, και για περισσότερες αναφορές από όσες παραθέτουμε σε αυτό το βιβλίο, επιβάλλεται μια ματιά στο επιβλητικό, αξιόπιστο και άκρως διεξοδικό, δίτομο σύγγραμμα του Κρεγκ Σ. Κίνερ *Miracles*. Οποιοσδήποτε επιθυμεί μια εμβριθέστατη και οριστική ανταπάντηση στον αφορισμό του κυρίου Σέιγκαν, μπορεί να ξεκινήσει από το συγκεκριμένο –1.200 σελίδων– έργο.

Φανταστείτε λοιπόν ότι τα θαύματα υπήρξαν αδιάψευστες ενδείξεις –κάποιος θα μπορούσε να τα χαρακτηρίσει και αποδείξεις– ότι μια ανώτερη ύπαρξη προσπάθησε να επικοινωνήσει με τους ανθρώπους. Φανταστείτε ότι αυτές οι αποδείξεις είναι πολυάριθμες αλλά ουσιαστικά έχουν αγνοηθεί και απορριφθεί από τις ειδήσεις και τα ΜΜΕ, καθώς και από τα ακαδημαϊκά ερευνητικά κέντρα του Δυτικού κόσμου. Θα αποτελούσε άραγε αυτό σκευωρία; Κάποιοι θα απαντούσαν ενδεχομένως «ναι». Ο

συγγραφέας αυτού του βιβλίου θα έλεγε «όχι». Κι όμως, δε θα ήταν σκανδαλώδες; Εάν αναρωτιέστε πού βρίσκονται αυτές οι αποδείξεις, αυτό το βιβλίο προσπαθεί να παρουσιάσει κάποιες από αυτές όπως τις έχει μελετήσει ο συγγραφέας.

Ένας άνθρωπος είτε πιστεύει εξ ολοκλήρου στα θαύματα είτε αυτός ο θαυμασμός που έχει σχετίζεται κυρίως με το περιεχόμενό τους, δηλαδή τις υποθέσεις τους. Τι μπορούμε άραγε να ειπώσουμε εάν δεν πιστεύουμε ότι υπάρχει κάτι πέρα από τον φυσικό κόσμο; Όλοι μας έχουμε κάνει υποθέσεις για τη φύση των όντων, αλλά και για το εάν κάτι μπορεί να υπάρξει πέρα από ό,τι βιώνουμε μέσω των πέντε μας αισθήσεων. Μερικές φορές οι υποθέσεις μας είναι αποτέλεσμα της εκπαίδευσής μας, ωστόσο, πολύ συχνά, είναι καθοριστική η ανατροφή που λάβαμε, καθώς και το πολιτισμικό πλαίσιο μέσα στο οποίο μεγαλώσαμε.

Όταν μεγάλωνα, κανείς από όσους γνώριζα δε μιλούσε για θαύματα, ούτε στο ελάχιστο. Η εκκλησία στην οποία πήγαινα κάθε Κυριακή στη Νέα Υόρκη, στην Κορόνα του Κούνινς, δεν ήταν ένα χώρος όπου οι ιερείς συζητούσαν για τα θαύματα. Θεωρούσαν ότι αυτά είχαν συμβεί πριν από πολύ καιρό, αν όντως συνέβησαν ποτέ στην πραγματικότητα. Αλλά εάν όντως συνέβησαν, τότε το γιατί δεν εξακολουθούσαν να συμβαίνουν δεν ήταν κάτι για το οποίο αναρωτήθηκε ή μίλησε ποτέ κανείς. Επρόκειτο απλώς για ένα είδος πένθιμης αλήθειας που όλοι αναγνώριζαν, και αυτό φαινόταν από τον τρόπο συμπεριφοράς και ομιλίας τους. Τότε, το να μη μιλάμε για τα θαύματα ήταν θλιβερό για όλους μας αλλά και μέρος της στάσης με την οποία αντιμετωπίζαμε τα πράγματα.

Με θυμάμαι στο Κατηχητικό, σε ηλικία πέντε ή έξι ετών, να χρωματίζω μια σκηνή από τη Βίβλο. Δε θυμάμαι λεπτομέρειες, αλλά νομίζω στη σκηνή απεικονιζόταν ένας γενειοφόρος πατριάρχης και ένας άγγελος. Έχω χαραγμένη στη μνήμη μου τη

λαχτάρα μου για όσα είχαν συμβεί εκείνες τις μακρινές, πολύ παλιές μέρες: μια πραγματική επαφή με τον Θεό και τους αγγέλους, με τον κόσμο των θαυμάτων και της γοητείας. Τι μας κρατούσε από το να έχουμε και εμείς μια παρόμοια κοινωνία με τον Θεό; Δεν έχω ιδέα, αλλά ένιωσα πως μέσα μου κάτι είχε φτιαχτεί για αυτή τη σύνδεση με έναν κόσμο επέκεινα αυτού που γνωρίζουμε, για επικοινωνία με κάτι πιο πραγματικό, πιο αληθινό και πιο ζωντανό από οτιδήποτε βίωνα ή είχα μάθει στην Εκκλησία. Ήξερα ότι για να ποθώ τόσο αυτό τον κόσμο, θα πρέπει να υπάρχει ένας λόγος. Γιατί άραγε να λαχταρώ κάτι που δεν υπάρχει; Από πού πήγασε όλος αυτός ο πόθος; Ήταν μια τόσο βαθιά και έμφυτη επιθυμία, που φαινόταν να προέρχεται από ένα μέρος πολύ πιο πραγματικό, πιο αυθεντικό και ζωντανό από το μέρος όπου ζούσα τότε. Κατά συνέπεια, η δίψα μου ήταν μέρος της πραγματικής μου φύσης. Ήταν ένα ίχνος τού ποιος πραγματικά ήμουν και θα γινόμουν μια μέρα. Ένωθα σαν να ήμουν ένας πρίγκιπας εξορισμένος από το βασίλειο, και, όποτε έβλεπα σημάδια από αυτό το εναλλακτικό βασίλειο, ήλπιζα να ανακαλύψω τον δρόμο της επιστροφής.

Κάποιοι άνθρωποι ίσως ισχυριστούν ότι όλη αυτή η πλησμονή ήταν απλώς ένα απωθημένο από την παιδική ηλικία και τίποτε περισσότερο. Κάτι παρόμοιο με ό,τι μας κάνει να προσδοκούμε τον Αϊ-Βασίλη. Γρήγορα, όμως, μεγαλώνουμε, μπαίνουμε στον κόσμο της πραγματικότητας και βλέπουμε τα πράγματα όπως είναι. Αντικρίζουμε τη ζοφερή πραγματικότητα τού να είμαστε μόνοι μας σε έναν κόσμο χωρίς νόημα. Πρέπει επιτέλους να ενηλικιωθούμε και να αντικρίσουμε γενναία αυτό τον κόσμο και αυτή την έλλειψη νοήματος. Πρέπει να αντικρίσουμε τον κόσμο της ύλης – άτομα, μόρια και πράγματα που μπορούμε να αντιληφθούμε με τις πέντε αισθήσεις μας. Είναι όλα όσα υπάρχουν ή υπήρξαν και όλα όσα θα υπάρξουν. Πρέπει να

συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι η ζωή μας έχει μόνο τη σημασία που εμείς δίνουμε σε εκείνη, ότι η επιθυμία μας από μόνη της είναι ασήμαντη. Αλλά ποιος άραγε μπορεί να ανεχτεί τέτοιες σκέψεις; Παρεκτός και είναι πράγματι αλήθεια. Μπορούμε να γνωρίζουμε, όμως, εάν είναι πράγματι αλήθεια; Και αν είναι αλήθεια, τότε τι είναι «αλήθεια»; Και μπορεί να υπάρξει μια τέτοια αλήθεια όταν ο κόσμος στερείται νοήματος;

Τι βρίσκεται, λοιπόν, μέσα μας που επαναστατεί ενάντια στο ψέμα και στη ζωή χωρίς νόημα; Και δεν αφορά σε ένα απλό ψέμα αλλά και σε ένα τεράστιο ψεύδος, το οποίο με κάποιον τρόπο στέκεται απέναντι σε οτιδήποτε γνωρίζουμε ότι είναι αληθινό, καλό και όμορφο. Γιατί άραγε μερικές φορές αισθανόμαστε ότι είμαστε εξορισμένοι από κάποιο ένδοξο μέρος; Τι είναι αυτή η έμφυτη αίσθηση που έχουμε μοιραστεί σε όλους τους πολιτισμούς, τους αιώνες και τις ηπείρους; Μπορούμε άραγε να περάσουμε τη ζωή μας με το να το αρνούμαστε συνεχώς, ενώ βαθιά μέσα μας τα κόκαλα και τα μώρια μας φωνάζουν ότι αυτή η άρνηση του νοήματος της ζωής είναι ένα ψεύδος; Και, ακόμα, ότι οτιδήποτε μέσα μας δεν είναι απλώς επιθυμία για αυτό τον άλλο κόσμο και για ουσιαστικό νόημα, αλλά ό,τι ο οργανισμός μας χρειάζεται περισσότερο για να ζήσει ακόμα κι από το φαγητό, το νερό ή τον αέρα; Αυτός είναι ο σκοπός για τον οποίο έχουμε δημιουργηθεί, και δε θα αναπαυτούμε εάν δεν τον ξαναβρούμε.

Μέχρι να γίνω ένας ενήλικας με πίστη και να κάνω κτήμα μου αυτό τον κόσμο του νοήματος, γνώριζα πολύ λίγα για τον Κ.Σ. Λιούις. Ήταν εκείνος ο υφηγητής της Οξφόρδης που από άθεος μεταστράφηκε στον Θεό. Μια φορά, αργά ένα βράδυ του 1931, βάδιζε σε ένα δασώδες δρομάκι πίσω από το Κολέγιο της Μαγδαληνής με τον φίλο του Τζ.Ρ.Ρ. Τόλκιν. Αυτό συνέβη χρόνια προτού ο Τόλκιν συγγράψει την τριλογία του *Άρχοντα των Δαχτυλιδιών* και καιρό πριν ο Λιούις συγγράψει το *Περιώνυμο*

Χρονικό της Νάρνια. Εκείνη την εποχή ήταν απλώς νεαροί που είχαν επιβιώσει από τον ζόφο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, είχαν βιώσει τη φρικτή κόλαση και τον θάνατο από τον πόλεμο με τα αέρια, και τώρα λαμπροί, νέοι τότε διδάσκοντες στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Καθώς όμως περπατούσαν στο δρομάκι και συζητούσαν, περασμένα μεσάνυχτα, ο Τόλκιν είχε τις βάσεις μιας βαθιάς πίστης, ενώ ο Λιούις όχι. Ο Τόλκιν ένιωθε ότι αυτός ο κόσμος δεν είναι μόνον ό,τι αντιλαμβανόμαστε. Ο Λιούις όμως ένιωθε πως έτσι ήταν, και ότι οι πικρές μαυρίλες του πολέμου που αμφότεροι είχαν βιώσει τους φανέρωσαν ότι αυτός ο άσχημος κόσμος είναι ό,τι υπάρχει και θα υπάρξει και έπρεπε να τον αντιμετωπίσουν, παρόλο που ήταν στενόχωρο να το σκέφτονται. Γεμάτος βεβαιότητα όμως ο Λιούις –ή Τζακ, όπως τον αποκαλούσαν οι φίλοι του– αναρωτιόταν καμιά φορά, αν είναι αυτό τελικά αλήθεια, για ποιο λόγο μάς προκαλεί θλίψη. Εάν πράγματι είναι αλήθεια, γιατί κάτι μέσα μας ήθελε να *μην* είναι αλήθεια; Τι ήταν αυτό το «κάτι μέσα μας», και πώς έφτασε εκεί; Ποιο είναι το νόημα του να πρέπει να επιθυμούμε κάτι άλλο; Ποια είναι η ουσία της επιθυμίας μας για νόημα;

Τόσο ο Λιούις όσο και ο Τόλκιν ήξεραν και αγαπούσαν τους μύθους των αρχαίων πολιτισμών. Γνώριζαν τις αρχαίες ιστορίες των Ελλήνων και των Ρωμαίων, αλλά και αυτές των Σκανδιναβών θεών. Στο αυτοβιογραφικό απομνημόνευμά του, *Surprised by Joy*, ο Λιούις θυμάται πώς πληγώθηκε η καρδιά του όταν διάβασε τις ακόλουθες αράδες από τις σκανδιναβικές *Μπαλάντες* του Χένρι Γουόντσγουερθ Λόνγκφελου: «*Άκουσα μια φωνή να κλαίει: “Μπάλντερ, το όμορφο είναι νεκρό, είναι νεκρό!”*» Γιατί άραγε αυτό του είχε ματώσει την καρδιά; Γιατί θα έπρεπε αυτό το ποίημα του 19ου αιώνα για έναν φανταστικό χαρακτήρα να τον τραυματίσει τόσο; Ποιο ήταν το νόημά του; Βέβαια, μετά τον θάνατο της μητέρας του, τους πόνους της ζωής και τη φρί-

κη του πολέμου, τέτοια συναισθήματα τα είχε απωθήσει. Είχε αποδεχτεί την πένθιμη δοξασία ότι δε θα μπορούσε να γυρίσει πίσω και πως όλες αυτές οι αφηγήσεις ήταν απλώς ιστορίες. Όμορφες ιστορίες, αλλά απλώς ιστορίες.

Πάντως, ο Τόλκιν είχε διαφορετική άποψη. Γνώριζε πως όλες αυτές οι αρχαίες και όμορφες ιστορίες συνιστούσαν τον απόηχο κάτι μεγαλύτερου και αληθέστερου. Υπήρχαν ενδείξεις ότι το ανθρώπινο είδος γνώριζε έναν άλλον κόσμο, που κάποτε υπήρξε, και θα υπήρχε και πάλι. Ακόμη και τώρα υπήρχε, αλλά σε άλλη σφαίρα, εκτός χρόνου. Γνώριζε τους μύθους για τους θεούς που πέθαναν με θυσιαστικό τρόπο, οι οποίοι θα ξαναζούσαν, όχι όμως ως αναπόσπαστο κομμάτι του κόσμου, της πραγματικότητας και της Ιστορίας. Για εκείνον, όλα τούτα ήταν η ηχώ μιας μεγαλύτερης πραγματικότητας που είχε κάποτε συμβεί στην Ιστορία, αλλά μόνο άπαξ. Έτσι, εκείνο το βράδυ, σε εκείνο το δασόφυτο στενορούμι με τον φίλο του, εκείνος του έθεσε την ερώτηση που έμελλε να του αλλάξει τη ζωή. Είπε του Τζακ να σκεφτεί εάν ήταν πιθανό κάποτε αυτός ο μύθος να είχε συμπέσει με την Ιστορία – εάν ίσως, κάποτε, ο συνεχής χαρακτήρας της αιωνιότητας κατακερματίστηκε μέσα στον χρόνο. Ο Τόλκιν υποστήριξε ότι έχει όντως συμβεί, ότι ο μύθος του Θεού που πέθανε και ξαναεπέστρεψε στη ζωή ήταν ο αντίλαλος μιας σπουδαιότερης ιστορίας – ίσως μάλιστα η σπουδαιότερη αφήγηση που έχει ποτέ ακουστεί. Κάποτε αυτό το διαχρονικό παραμύθι είχε ανθίσει ως πραγματικότητα, είχε κατεδαφίσει την Ιστορία και τον χρόνο, όπως ο ανθισμένος κρόκος ξεπροβάλλει μέσα από το χιόνι. Και είχε ανθίσει και αλλάξει τα πάντα, είχε φέρει την άνοιξη στον χειμώνα, την αιωνιότητα στον χρόνο. Ο Λιούις ποτέ δεν το είχε σκεφτεί αυτό. Αλλά ο Τόλκιν τον πίεσε να το αναλογιστεί, και έτσι τώρα μπορούσε να σκεφτεί αυτό που θα τον σημάδευε για πάντα. Και αν όντως αυτό ήταν αλήθεια

και είχε συμβεί; Και αν αυτό είχε συμβεί, πώς θα το γνωρίζαμε;

Και αν όλοι οι μύθοι και τα παραμύθια υποδείκνυαν κάτι όχι μόνο απλώς αληθινό αλλά πιο αληθινό από οτιδήποτε γνωρίζαμε σε αυτό τον κόσμο, σε μια σφαίρα που ήταν πιο αληθινή και ρεαλιστική; Και αν αυτός ο υλικός κόσμος, ο κόσμος της σωματικής ύπαρξης ήταν μόνον ο «κόσμος των σκιών», μήπως προοριζόμασταν για ένα άλλο μέρος, που είναι πιο πραγματικό και αληθινό; Και αν η επιθυμία της καρδιάς μας για αυτό το άλλο μέρος ήταν ο παράγοντας που οδήγησε το ανθρώπινο είδος στο διάβα των αιώνων να δημιουργήσει χώρο στον κόσμο μας για μύθους, θρησκείες και παραμύθια; Και αν ο Θεός που μας δημιούργησε και μας αγάπησε βρήκε έναν τρόπο να εισβάλει στον κόσμο μας και να μας προσφέρει το χέρι του, λέγοντας: *Εάν πιάσεις το χέρι μου, μπορώ να σε οδηγήσω πίσω, εκεί που κάποτε έζησες και εκεί που πραγματικά ανήκεις, αφού η καρδιά σου γνωρίζει τι πρέπει να κάνει; Άραγε θα έδινες το χέρι σου και θα τον άφηνες να σε οδηγήσει εκεί; Θα πίστευες το θαύμα της εμφάνισής του σε αυτό τον κόσμο; Εάν άραγε μπορούσες να πιστέψεις στην πιθανότητα των θαυμάτων, θα ήταν αρκετό για να πιστέψεις ότι εκείνο το θαύμα έχει κάποτε συμβεί; Διότι αν πιστεύεις σε εκείνο μόνο το θαύμα, θα διανοιχτεί από μόνος του ο κόσμος των θαυμάτων, θα σε επαναφέρει σε έναν κόσμο όπου εκείνα τα θαύματα, από μόνα τους, αναφέρονται στη μεγαλύτερη αλήθεια, αναφέρονται στο μέρος από όπου προήλθαν, και είναι οι οδοδείκτες για αυτό, σημάδια για εμάς εδώ να γνωρίσουμε ότι υπάρχει ένα μέρος εκεί. Τα σημεία δεν αναφέρονται απλώς σε εκείνο το μέρος, δε μας λένε μόνον ότι είναι αλήθεια, αλλά με κάποιον τρόπο μάς φανερώνουν πώς θα πάμε εκεί πίσω. Εάν μπορούμε να δούμε, λοιπόν, τα σημάδια, μπορούμε και να τολμήσουμε να τα ακολουθήσουμε.*

Πρέπει να τα σκεφτούμε αυτά τα πράγματα. Πρέπει να ανα-

ρωτηθούμε για αυτά, για τη ζωή μας, και για τη ζωή γενικότερα. Είναι υγιές να διερωτώμεθα. Έχουμε μια βαθιά ανάγκη για αναζήτηση. Στην αγγλική γλώσσα, το ρήμα «wonder» («αναρωτιέμαι») συνιστά τη ρίζα της λέξης «wonderful» («υπέροχος»). Κατά συνέπεια, πρέπει να αναρωτιόμαστε γενικά αλλά και ειδικά. Τι κι αν αποδεχόμασταν ότι ο Αϊ-Βασίλης, η παιδική μας αγάπη, ήταν μεν φαντασίωση, αλλά όχι απλώς φαντασίωση; Και αν αποδεχόμασταν ότι ακόμα κι αν ο Αϊ-Βασίλης δεν υπήρξε στ' αλήθεια, όπως υπήρξε ο Σωκράτης, η επιθυμία μας για αυτόν να υπάρξει μας οδηγούσε σε κάτι που πραγματικά υπήρξε, μας οδηγούσε σε κάτι που ο Σωκράτης ο ίδιος επιθυμούσε;

Και αν αυτοί που γνώριζαν ότι ο Αϊ-Βασίλης στην πραγματικότητα δεν υπήρξε έσφαλλαν κατά το ήμισυ, μιας και η απόρριψη αυτού του είδους της αφελούς παιδικής πίστης αναφερόταν σε μια επιθυμία απλώς να πιστέψουν σε ό,τι ήταν αλήθεια, ό,τι ήταν στην πραγματικότητα αληθές και όχι απλώς ένας μύθος ή μια παιδική ιστορία, μια επιθυμία να πιστέψουν σε πράγματα που ήταν εξίσου αληθή όσο τα γεγονότα στα βιβλία Ιστορίας, όσο τα άτομα και τα μόρια που μαθαίναμε στα βιβλία της Φυσικής; Συναντιέται άραγε η κατά το ήμισυ αλήθεια της επιθυμίας για κάτι που μας ξεπερνά με την κατά το ήμισυ αλήθεια της επιθυμίας μας για ό,τι απλώς είναι όντως πραγματικό και αληθινό, το οποίο μπορούμε να δούμε και να αγγίξουμε σε αυτό τον κόσμο; Και αν αυτά τα δύο μισά μπορούσαν να ενωθούν και να γίνουν μια πραγματική αλήθεια που και οι δύο ψάχνουμε;

Σε αυτή την αναζήτηση αναφέρεται το παρόν βιβλίο.

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ

Δεν υπάρχει ένας κλασικός ορισμός για τα θαύματα στον οποίο μπορούμε όλοι να καταλήξουμε. Στην πραγματικότητα, το τι είναι θαύμα και τι όχι είναι εξαιρετικά υποκειμενικό. Κι όμως, αξίζει να πραγματευθούμε το τι είναι θαύματα – και τι όχι.*

Το Λεξικό Webster ορίζει το θαύμα ως «ένα εκπληκτικό γεγονός που φανερώνει θεία παρέμβαση στην ανθρώπινη ύπαρξη». Με περισσότερο χρώμα και με τρόπο που βοηθά στην απομνημόνευση, ο Κ.Σ. Λιούις κάποτε εξήγησε ότι το θαύμα είναι κάτι το μοναδικό που σπάει το δεδομένο και το εδραιωμένο κατεστημένο, για το οποίο δύσκολα σκεφτόμαστε την πιθανότητα ότι μπορεί να σπάσει. «Εάν για χιλιάδες χρόνια», ισχυρίστη-

* Ο ορισμός των Ρωμαιοκαθολικών ως προς τα «αναγνωρισμένα» θαύματα, ο οποίος περιλαμβάνει μια σύνθετη και ενδελεχή εκτίμηση των πιθανών θαυμάτων με επιστημονικό και θεολογικό τρόπο, δε θα αποτελέσει ορισμό αυτού του βιβλίου, παρόλο που θα ήταν μια ασφαλής επιλογή να ισχυριστώ ότι τα θαύματα είναι επισήμως αναγνωρισμένα από το Βατικανό με βάση τον ορισμό που θέτουν. Θα θεωρηθούν ωστόσο θαύματα με βάση τον ευρύτερο ορισμό που χρησιμοποιούμε εδώ.

κε ο Λιούις, «μια γυναίκα μπορεί να μείνει έγκυος μόνο από τη σεξουαλική συνεύρεση με έναν άνδρα, τότε, εάν κάποτε έμενε έγκυος χωρίς άνδρα, αυτό θα μπορούσε να είναι θαύμα!»

Αν και, πιθανότατα, δεν περιμέναμε αθυροστομία από τον Λιούις, η παρατήρησή του έλκει την προσοχή. Ο σκεπτικός φιλόσοφος Ντέιβιντ Χιουμ μιλούσε ευρέως εναντίον των θαυμάτων. Ωστόσο, τα όρισε ως «υπέρβαση των νόμων της φύσεως από μία συγκεκριμένη βούληση της Θεότητας, ή από την παρέμβαση ενός αοράτου παράγοντος». Ίσως ουσιαστικά να συναινούμε με τον Χιουμ σε αυτό τον ορισμό, ο οποίος προσεγγίζει τόσο τον κλασικό ορισμό, όσο και τον δικό μας προσδιορισμό του θαύματος στο παρόν βιβλίο. Προσωπικά, θα ισχυριζόμουν απλούστερα ότι θαύμα έχουμε όταν κάτι εκτός χρόνου και χώρου εισέρχεται στον χώρο και τον χρόνο, είτε απλώς για να μας κλείσει το μάτι είτε για να μας σκουντήξει για λίγο, ή για να εισέλθει και να ζήσει μαζί μας για δεκαετίες.

ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΝ ΕΝΑΣ ΛΟΓΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΑ ΠΙΣΤΕΨΕΙ ΣΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;

Σύντομα λοιπόν το θέμα των θαυμάτων οδηγεί στο ερώτημα εάν μπορεί κάποιος σήμερα πραγματικά να πιστεύει σε αυτά. Σκεφτείτε όμως το εξής: Σήμερα η επιστήμη διδάσκει ότι το σύμπαν γεννήθηκε μέσω της «Μεγάλης Έκρηξης» – του «Big Bang» – περίπου πριν από δεκατέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια. Σύμφωνα με αυτή την ευρύτατα αποδεκτή θεωρία, όλη η ύλη εξεργάγη από κάτι ελαχιστότερο και από την τελεία που βλέπετε στο τέλος αυτής της πρότασης. Το σύμπαν περιλαμβάνει εκατοντάδες δισεκατομμύρια γαλαξίες, ο καθένας από τους οποίους περιλαμβάνει εκατοντάδες δισεκατομμύρια αστέρια και πολλούς

ακόμη πλανήτες. Αλλά *ποιος* ήταν πίσω από όλα αυτά; Πολ-
λοί άνθρωποι θα μπορούσαν να ισχυριστούν ότι ήταν ο Θεός.
Κι όμως ο ορισμός των ανθρώπων για το τι είναι Θεός και πώς
δημιούργησε το σύμπαν αναμφίβολα ποικίλλει. Θα ήταν σοκα-
ριστικό να ειπωθεί σε μερικούς κύκλους ότι ένας δημιουργός
κρύβεται πίσω από όλα αυτά, αλλά για τους περισσότερους αν-
θρώπους στον πλανήτη είναι, ουσιαστικά, δεδομένο.

Αλλά εάν πιστέψουμε ότι ο Θεός δημιούργησε το σύμπαν εκ
του μηδενός –*ex nihilo*, για να χρησιμοποιήσουμε τη γνωστή
λατινική φράση–, πώς γίνεται να διαφωνούμε γύρω από μικρό-
τερα θαύματα, όπως η μετατροπή του νερού σε κρασί ή η δω-
ρεά του φωτός σε έναν εκ γενετής τυφλό; Δεν είναι λογικό να
πιστεύει κάποιος ότι ο Θεός μπόρεσε να δημιουργήσει το σύ-
μπαν αλλά δεν μπορεί να αποκαλυφθεί σε άλλα άπειρα μικρό-
τερα θαύματα. Είναι σαν να λέμε: «Ναι, πιστεύω ακράδαντα ότι
ο Τολστόι θα μπορούσε να γράψει το *Πόλεμος και ειρήνη*, και
όντως το συνέγραψε, αλλά δε θα μπορούσα ποτέ να πιστέψω
ότι είναι δυνατόν να άλλαζε θέση σε ένα κόμμα στο χειρόγρα-
φό του. Το τελευταίο θα ήταν υπερβολικό!» Εάν ο Θεός πράγ-
ματι δημιούργησε με κάποιον τρόπο αυτό το σύμπαν, είναι άρα-
γε δυνατόν να πιστέψουμε ότι δε θα μπορούσε να κάνει σχεδόν
τίποτε άλλο; Φαίνεται να μπορούμε.

Έτσι λοιπόν, όπως οι περισσότεροι άνθρωποι, μπορούμε να
συμφωνήσουμε με τις πρώτες λέξεις της Βίβλου, «στην αρχή
ο Θεός δημιούργησε τον ουρανό και τη γη», αλλά άραγε για-
τί δε θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε με αμέτρητα βιβλικά
παραδείγματα που ακολουθούν τη θαυματουργό παρέμβαση
του; Εάν ο Θεός μπόρεσε να καταστήσει το σύμπαν υπαρκτό,
δε θα μπορούσε κατόπιν να μιλήσει μέσα σε αυτή την ύπαρξη;

ΕΞΕΤΑΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΜΕ ΚΡΙΤΙΚΟ ΤΡΟΠΟ

Εάν πιστέψουμε ότι η πιθανότητα των θαυμάτων είναι λογική, ή, τουλάχιστον, με βεβαιότητα μη παράλογη, αυτό δε σημαίνει ότι πρέπει να πιστέψουμε σε οτιδήποτε ισχυρίζεται κάποιος ότι είναι θαύμα. Αντίθετα, πρέπει να εξετάσουμε τα θαύματα με τη δυνατόν αρτιότερη κριτική αυστηρότητα.

Ο Μαρκ Τουέιν έλεγε ότι εάν αναλύσεις ένα αστείο, θα το σκοτώσεις, έτσι όπως πρέπει να σκοτώσεις έναν βάτραχο πριν τον ανατάμεις. Όντας ενίοτε χιουμορίστας, γνωρίζω καλά πώς λειτουργεί αυτό με τα αστεία. Εάν πρέπει να εξηγήσεις για ποιο λόγο κάτι είναι αστείο, είναι βέβαιο ότι θα δολοφονήσεις το χιούμορ. Είναι πολλοί που ισχυρίζονται το ίδιο για την πίστη και τα θαύματα. Είναι ερωτευμένοι με την ιδέα τού να πιστεύουν, την ανείπωτη γοητεία του. Δεν πιστεύουν όμως ότι αυτή η πίστη θα πρέπει να εξεταστεί πολύ διεξοδικά. Για αυτούς τους ανθρώπους, ακριβώς αυτό που πιστεύει ένας μετράει λιγότερο από την ίδια την πίστη, και δε θέλουν να πλησιάσουν σε πολλές λεπτομέρειες, από φόβο μην εκχυδαίσουν το άρρητο και η παραμυθένια σκόνη χαθεί μακριά. Αλλά η αληθινή πίστη δεν είναι *επ' ουδενί* σαν τα βατράχια και τη σκόνη. Πρέπει να εξετάσουμε αυτό που όντως πιστεύουμε. Πρέπει να φουσήξουμε μακριά την παραμυθένια σκόνη. Συγκεκριμένα, το τι πιστεύουμε είναι ζωτικής σημασίας. Άραγε, όμως, πιστεύουμε σε κάτι που είναι πραγματικά αληθινό; Ή φοβόμαστε να το ανακαλύψουμε; Πάντως, πρέπει να διαχωρίσουμε τα ψεύτικα θαύματα από τα αληθινά. Διαφορετικά, θα αδικήσουμε τα πραγματικά θαύματα και την ίδια την αλήθεια.

Είναι ουσιώδες το να μην καλλιεργούμε μια «Ντίσνεϊλαντ» στη θεολογία που να λέει «Πίστεψε!» – όπως συμβαίνει στα παιδιά. Διότι, αν δεν είμαστε προσεκτικοί σε τι πιστεύουμε, θα καταλήξουμε στο να μη πιστεύουμε σε τίποτε. Το να πιστεύου-

με σε οτιδήποτε ή να πιστεύουμε ενδεχομένως σε ανοησίες είναι επιβλαβές. Για τα παιδιά, είναι κάτι το να πιστεύουν στον Αϊ-Βασίλη και στη Νεράιδα των Δοντιών. Από κάποιο σημείο, όμως, πρέπει να ωριμάσουμε για να είμαστε σε θέση να αντιμετωπίσουμε το γεγονός ότι κάποια πράγματα στην ουσία δεν είναι αληθινά. Εάν ένας ενήλικας πιστεύει στον Αϊ-Βασίλη και στη Νεράιδα των Δοντιών, κάτι δεν πάει καλά. Δε θα αστελευμασταν μαζί του. Αντιθέτως, μπορεί να σκεφτόμασταν να τον κλείσουμε σε άσυλο. Κάποια στιγμή πρέπει να θωρακίσουμε τον εαυτό μας και να διακρίνουμε τι είναι αληθινό και τι φανταστικό. Είναι θέμα ζωτικής σημασίας.

Έτσι, όταν αναφερόμαστε σε θαύματα, μιλάμε για πράγματα που, έως έναν βαθμό, πρέπει να υποστούν τη βάσανο της αντικειμενικής κριτικής για να γίνουν αποδεκτά. Σε κάθε άλλη περίπτωση, απλά η ευρύνοιά μας είναι τέτοια ώστε να γινόμαστε εύπιστοι. Είναι διαφορετικό το να είσαι αθώος και άλλο το να είσαι αφελής ή πεισματικά αδαής. Με το να εξετάζουμε με κριτικό πνεύμα θέματα όπως το φαινόμενο της ζωής στη Γη (Κεφάλαιο 4), ή της ύπαρξης του σύμπαντος (Κεφ. 5), ή την ανάσταση του Ιησού (Κεφ. 8) ή την ίαση στον γάμο του φίλου μου Πολ (Κεφ. 11), βοηθάμε στον προσδιορισμό της θαυματουργικής, ή μη, φύσης αυτών των πραγμάτων. Εάν συναγάγουμε μέσω της κριτικής μας εξέτασης ότι ανακαλύψαμε κάτι που, στην πραγματικότητα, δεν είναι θαυματουργικό, αυτό θα είναι για καλό. Δεν επιθυμούμε να ενθουσιαστούμε για τίποτε και δε θέλουμε να πιστέψουμε σε τίποτε. Θέλουμε να γνωρίζουμε τι είναι στην πραγματικότητα θαυμαστό και τι δεν είναι όντως τέτοιο. Η αληθινή πίστη δεν είναι ένα άλμα στο σκοτάδι αλλά στο φως.* Δε

* Το ανέφερα αυτό πρώτη φορά δημοσίως σε ένα βίντεο του «I Am Second». Είναι διαθέσιμο στο www.iamsecond.com.

θα πρέπει να φοβόμαστε τα γεγονότα. Εάν ο Θεός είναι πράγματι ο «Θεός», είναι ο Θεός της πραγματικότητας, των γεγονότων, της επιστήμης και της Ιστορίας.

Έτσι, τα γεγονότα είναι σημαντικά. Δεν είναι άσχετα με το θέμα. Εάν κάτι προκύπτει να είναι αληθινά θαυμαστό, τότε είμαστε ελεύθεροι να το απολαύσουμε, να χαρούμε λόγω αυτού, και να γιορτάσουμε την πραγματικότητα του θαύματος. Δε χρειάζεται να έχουμε επιφυλάξεις. Όταν τελικά γνωρίζουμε ότι κάτι είναι αληθινό και χειροπιαστό, μπορούμε να πηδήξουμε ψηλά και να φωνάξουμε δυνατά, διότι είμαστε πεπεισμένοι ότι αυτό για το οποίο κάνουμε άλμα και φωνάζουμε αξίζει. Εάν προκύψει ότι αυτό στο οποίο πιστεύαμε ή θέλαμε να πιστεύουμε δεν είναι αληθινό, μπορεί να βιώσουμε μια στιγμιαία απογοήτευση. Στο τέλος, όμως, θα είμαστε σε πολύ καλύτερη θέση από το να είχαμε προσκολληθεί τυφλά σε κάτι που ήταν απλώς μια ευχή για εκπλήρωση, ή μια εφεύρεση για να νιώθουμε καλά, ή μια φαντασιόπληκτη πτήση.

Γι' αυτό και δεν αναφερόμαστε σε μια γλυκανάλατη ιδέα που παραμονεύει πίσω από στερεότυπα της μαζικής κουλτούρας, όπως «Θαύματα συμβαίνουν!» ή «Πίστεψε!». Αυτές οι πρόχειρες και αόριστες αντιλήψεις απλώς επιτείνουν τη σύγχυση αναφορικά με τα θαύματα. Επαυξάνουν την απερίσκεπτη και άκριτη αποδοχή αυτών των θεμάτων, έτσι ώστε οτιδήποτε θαυμάσιο θεωρείται «θαύμα». Κι όμως, οτιδήποτε θαυμάσιο δεν είναι στην πραγματικότητα ένα θαύμα με τη λογική που το εννοούμε εμείς (στο παρόν βιβλίο). Χρειάζεται να είμαστε αρκετά θαρραλέοι ώστε να ανατάμουμε το «τώρα» και το «τότε» για να δούμε τι κρύβεται μέσα. Στην περίπτωση των πραγματικών θαυμάτων, αυτά δεν κινδυνεύουν ποτέ να εξαφανιστούν μόνο και μόνο επειδή τα εξετάσαμε. Εάν είναι πραγματικά θαύματα από τον Θεό, μπορούν να γίνουν δέκτες της «ενόχλησης»

και της εξέτασής μας. Έτσι λοιπόν, θωπευτικές κοινοτοπίες της μορφής «Θαύματα συμβαίνουν!» και «Πίστεψε!», τις οποίες μπορούμε να βρούμε σκαλισμένες σε περίτεχνες πέτρες που πωλούνται σε μέρη όπως οι κατάλογοι του «SkyMall», είναι οι ορκισμένοι εχθροί της ενδελεχούς εξέτασης των θαυμάτων. Οι σοβαρές ερωτήσεις πρέπει να επιτρέπονται και να ενθαρρύνονται να διατυπωθούν, αλλά συγχρόνως πρέπει, από την άλλη, να αποφεύγονται οι απερίσκεπτες ερωτήσεις και ο άστοχος, περιφρονητικός κυνισμός.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΠΟΥ ΚΡΥΒΕΤΑΙ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ;

Όταν ήμουν εννέα ετών, η τάξη μου στο δημοτικό σχολείο Μπίμπερ Μπρουκ, στο Ντάνμπερι του Κονέτικατ, επισκέφτηκε το γνωστό «Περιβαλλοντικό Κέντρο», ένα μικρό μέρος στην όχθη του ποταμού Στιλ. Μια μέρα, καθώς μελετούσαμε τα φυτά, η δασκάλα μάς εξήγησε ότι δεν υπάρχει ένας αυστηρός και σύντομος ορισμός της κατηγορίας των «ζιζανίων». Κάτι που είναι ζιζάνιο για κάποιον, για κάποιον άλλο δεν είναι ζιζάνιο. Εάν υπάρχει ένα άγριο ραδίκι στο παρτέρι σου, θα το αποκαλούσες πιθανότατα «ζιζάνιο». Ωστόσο, εάν έτρωγες ένα άγριο ραδίκι στη σαλάτα σου, μάλλον δε θα το αποκαλούσες έτσι. Η δασκάλα μάς εξήγησε ότι η σύνολη ιδέα των ζιζανίων ουσιαστικά αποτελούσε υποκειμενική εμπειρία. Σοκαρίστηκα όταν το έμαθα αυτό. Σίγουρα όλοι θα μπορούσαν να συμφωνήσουν στο τι είναι άγριο χόρτο και τι όχι. Αλλά έκανα λάθος.

Η βίωση ενός θαύματος από έναν άνθρωπο είναι για κάποιον άλλο αποδοκιμασία: «Σιγά το πράγμα! Καθαρή σύμπτωση!» Έτσι, όταν μιλάμε για θαύματα, κάτι που *μπορούμε* να ισχυριστούμε με αντικειμενικότητα είναι ότι μετράει το τι συνέβη, τα

ακριβή γεγονότα – αλλά και αυτός που βιώνει το θαύμα. Εάν ο Θεός είναι πίσω από ένα θαύμα, και μπορούμε να συμφωνήσουμε ότι αυτό είναι ουσιαστικά που καθορίζει κάτι ως θαύμα, τότε το μεγαλύτερο μέρος της παρουσίας του θαύματος σχετίζεται με την επικοινωνία με ανθρώπους που το παρατηρούν και το βιώνουν. Οπότε μπορούμε να ρωτήσουμε το εξής: Εάν ένα θαύμα συμβεί στο δάσος και δεν είναι κάποιος εκεί να το δει, παραμένει θαύμα; Ή, διαφορετικά, για ποιον λόγο ο Θεός θα έκανε ένα θαύμα εάν κανείς δε συνειδητοποιούσε ότι το έκανε εκείνος; Πώς θα μπορούσαμε να συλλάβουμε την ιδέα ενός θαύματος χωρίς να υφίσταται η επικοινωνία του Θεού με έναν ή περισσότερους ανθρώπους προκειμένου να τους φανερώσει τελικά ότι υπάρχει και νοιάζεται για αυτούς; Εάν ένα θαύμα πραγματοποιηθεί στο δάσος και δεν είναι κανείς εκεί για να το δει, τότε στην πραγματικότητα δεν πρόκειται για θαύμα.

Η ελληνική λέξη για το θαύμα είναι *σημείον*, που σημαίνει «σημάδι». Τα θαύματα είναι σημάδια, και, όπως όλα τα σημάδια, δε λειτουργούν ποτέ για τον εαυτό τους, αλλά για αυτόν που υποδεικνύουν. Τα θαύματα δείχνουν κάτι *ανώτερο* από τον εαυτό τους. Αλλά τι είναι αυτό στο οποίο παραπέμπουν; Ο ίδιος ο Θεός. Αυτό είναι το νόημα των θαυμάτων: να μας υποδείξουν έναν ανώτερο από τον δικό μας, έναν διαφορετικό κόσμο. Υπάρχουν ενδείξεις ότι εκείνος ο διαφορετικός κόσμος δεν υπάρχει μόνο στη φαντασία μας, αλλά εντοπίζεται εκεί έξω, όπου αυτό το «εκεί έξω» μπορεί στην πραγματικότητα να είναι οπουδήποτε. Η Πέγκι Νούναν κάποτε έγραψε πως θεωρούσε ότι τα θαύματα λειτουργούσαν «ως ένα δώρο και ως ένδειξη ότι υπάρχει κάτι πέραν αυτού του επίπεδου κόσμου που βλέπουμε». Εάν όντως τα θαύματα υπάρχουν, τότε δεν υπάρχουν μόνο χάριν ημών, αλλά για να μας δείξουν κάτι ανώτερο – κάποιον ανώτερο.

Επεκτείνοντας όσα προαναφέραμε, θα μπορούσαμε να ισχυ-

ριστούμε πως οτιδήποτε υπάρχει είναι ένα θαύμα μόνο εάν είναι ένα θαύμα της δημιουργίας, και όχι ένα θαύμα ξεκάθαρης θεϊκής παρέμβασης, όπως δηλαδή ο διαχωρισμός της Ερυθράς Θάλασσας (θα εξηγήσω αυτές τις διαφορές στα Κεφάλαια 4 και 5). Στην πραγματικότητα, όλα όσα υπάρχουν δεν είναι απλώς ένα σημείο της θείας δημιουργίας, αλλά και ένα θαύμα της απόδειξης της θεϊκής ύπαρξης, αφού κάποια πράγματα μπορούν να φανερωθούν και μετά να εξαφανιστούν. Αλλά αυτό δε συμβαίνει. Είναι εδώ και παραμένουν εδώ, με τη μία μορφή ή την άλλη, είτε ως ενέργεια είτε ως ύλη. Έτσι, μπορούμε να ρωτήσουμε για ποιον λόγο δημιουργήθηκε *κάτι*, αλλά μπορούμε επίσης να ρωτήσουμε: *Για ποιον λόγο εξακολουθεί να υπάρχει;*

Είναι αξιοπερίεργο το γεγονός ότι τα ανθρώπινα όντα σπάνια είναι ικανοποιημένα με την παραδοχή ότι τα πράγματα απλώς *υπάρχουν*. Η ύπαρξη του σύμπαντος μας υποβάλλει να ρωτήσουμε το «γιατί». Γιατί υπάρχει αυτό το σύμπαν; Και για ποιον λόγο θέλουμε να γνωρίζουμε γιατί υπάρχει; Για κάποιον λόγο, τα ανθρώπινα όντα επιθυμούν να δουν τη σημασία που κρύβεται πίσω από τα πράγματα. Έτσι, όπως ακριβώς αυτό που ονομάζουμε «θαύμα» αναφέρεται σε κάτι πέρα από τον εαυτό τους –που θα λέγαμε ότι είναι Θεός–, έτσι και το θαύμα της ύπαρξης των πραγμάτων κάνει ακριβώς το ίδιο. Τα πράγματα αναφέρονται σε κάτι ανώτερο από τον εαυτό τους. Για παράδειγμα, το λιοντάρι δεν είναι απλώς ένα λιοντάρι· συμβολίζει την αριστοκρατία, τη γενναιότητα και την κυριαρχία. Τα ανθρώπινα όντα, έχοντας δημιουργηθεί κατ' εικόνα Θεού, δεν μπορούν να ικανοποιηθούν απλώς και μόνο με την ύπαρξη ενός πράγματος. Με κάποιον τρόπο, λαχταράμε να μάθουμε *τι σημαίνουν* τα πράγματα. Όταν εμφανίζονται τα ανθρώπινα όντα, εμφανίζεται και η αναζήτηση του νοήματος. Δεν μπορούμε να ελέγξουμε αυτή τη δίψα. Είναι στη φύση μας, η οποία αντανakλά την ίδια τη φύση του Θεού.

Κατά συνέπεια, όχι μονάχα αυτά που θα αναγνωρίζαμε ξεκάθαρα ως θαύματα, αλλά, ουσιαστικά, κάθε απλό πράγμα στη δημιουργία αναφέρεται σε κάτι επέκεινα του εαυτού του, στον δημιουργό. Αυτός είναι εξ ορισμού εκτός της παροδικής και υλικής ύπαρξης και εκτός της δικής του δημιουργίας. Όλα έχουν νόημα! Αυτό έγκειται στη φύση των πραγμάτων. *De rerum natura*.^{*} Αυτό είναι ακριβώς το αντίθετο από τη μηδενιστική θεώρηση του σύμπαντος ότι δεν υπάρχει το πραγματικό νόημα, επειδή το νόημα είναι απλώς κάτι που οι άνθρωποι περίτεχνα επιβάλλουν στα πράγματα. Σύμφωνα με τη μηδενιστική και υλική θεώρηση του κόσμου, τίποτε δε σημαίνει κάτι. Όλα απλώς *υπάρχουν*.

Τότε, η ουσιώδης σημασία των θαυμάτων είναι να μας φανερώσουν τον Θεό πίσω από αυτά. Στην Καινή Διαθήκη διαπιστώνουμε ότι ο Ιησούς πραγματοποίησε θαύματα ακριβώς για να αποδείξει ότι ήταν αυτός που έλεγε ότι ήταν. Και στην Παλαιά Διαθήκη, ο Θεός παρουσίασε σημεία και θαύματα για να αποδείξει ποιος ήταν. Οι άνθρωποι έχουν βαθύνει και εξαρτήσει την πίστη τους λόγω των θαυμάτων, και πολλοί οδηγούνται στο να πιστέψουν πραγματικά μέσω των θαυμάτων. Όπως θα αναπτύξω παρακάτω, η δική μου μεταστροφή είναι ένα τέτοιο παράδειγμα, αφού ισχυροποιήθηκε δραματικά μέσω των θαυμάτων που βίωσα προσωπικά, όπως και θαυμάτων που συνέβησαν σε ανθρώπους που προσωπικά γνώριζα και των οποίων την κρίση εμπιστεύομαι.

^{*} Για μια βαθύτερη αντιμετώπιση αυτού του θέματος, διαβάστε το εξάισιο βιβλίο του Τόμας Χάουαρντ *Chance or the Dance?*. Είναι ένα από τα καλύτερα βιβλία που έχω ποτέ διαβάσει.

ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΤΑ ΘΑΥΜΑΤΑ ΝΑ ΣΥΜΒΑΙΝΟΥΝ;

Είναι διαδεδομένη η ιδέα στην κουλτούρα μας ότι ακόμη και να συνέβησαν θαύματα κάποια στιγμή στο παρελθόν, στον σύγχρονο, επιστημονικό μας κόσμο απλώς αυτά είναι πλέον ανέφικτα. Αλλά εάν δεν μπορούν τα θαύματα να συμβούν τώρα, πώς ακριβώς μπόρεσαν να συμβούν σε ένα μακρινό παρελθόν; Μήπως διαφοροποιήθηκε με κάποιον τρόπο η θεμελιώδης πραγματικότητα του σύμπαντος, και τότε συνέβη αυτό; Εάν πιστεύουμε ότι τα θαύματα δεν μπορούν να συμβούν σήμερα, αλλά έλαβαν χώρα όταν ζούσαν οι μακρινοί μας πρόγονοι, αυτό που μάλλον ισχυριζόμαστε είναι το εξής: Ούτε τότε πραγματοποιήθηκαν, αλλά υπήρχαν άνθρωποι τόσο αφελείς, ώστε να πιστέψουν ότι αυτά συνέβησαν. Είναι σαν να λέμε ότι τα θαύματα δε συνέβησαν ποτέ, απλώς εύπιστοι άνθρωποι νόμιζαν ότι συνέβησαν. Ίσως αυτή η ιδέα μάς γοητεύει, και φανταζόμαστε τους εαυτούς μας ως άκρως γενναιόδωρους που την έχουμε. Αλλά αυτή η σκέψη δεν αποτελεί παρά μια αβυσσαλέου πατροναλισμού θέαση των άλλων ανθρώπινων όντων. Δε θα έπρεπε άραγε να αποδώσουμε στους ανθρώπους του παρελθόντος τον ισόκυρο σεβασμό με αυτόν που θα θέλαμε να αποδώσουν οι άνθρωποι και σε εμάς; Μπορούμε άραγε να μην ομολογήσουμε ότι εάν τα θαύματα πράγματι κάποτε συνέβησαν, μπορούν να εξακολουθήσουν να συμβαίνουν σήμερα; Και αν δεν μπορούν να συμβούν σήμερα, δεν πρέπει να είμαστε ειλικρινείς και να παραδεχτούμε ότι δε συνέβησαν ούτε στο παρελθόν; Μέσα από το πρίσμα της λογικής, δεν μπορούμε να έχουμε και τα δύο.

Αλλά αυτό οδηγεί σε ένα άλλο σημαντικό ερώτημα: Γιατί έχουμε μερικές φορές τέτοια συγκαταβατική στάση απέναντι στους ανθρώπους προηγούμενων εποχών; Πιστεύουμε πράγ-

ματι ότι δεν είχαν τη σύνεση να καταλάβουν τη διαφορά μεταξύ του τι συμβαίνει φυσιολογικά και του τι δε συμβαίνει στην πραγματικότητα; Πιστεύουμε απλώς ότι, επειδή δε διέθεταν τηλεσκόπια και μικροσκόπια, δε διέθεταν και την ανθρώπινη λογική να γνωρίζουν εάν κάτι συνέβη πραγματικά ή όχι; Δε θα ήθελαν οι σοφοί άνθρωποι κάθε εποχής να γνωρίζουν τη διαφορά μεταξύ μιας τρελαμένης παραίσθησης και μιας πραγματικής ενόρασης, όσο περίεργο και ανεξήγητο μπορεί να είναι το δεύτερο; Σφάλουμε όταν πιστεύουμε ότι από την ανώτερη θέση μας μπορούμε να χτυπήσουμε αυτούς τους μακρινούς αφελείς στο κεφάλι και να τους αφήσουμε να είναι προσκολλημένοι στις φαντασιώσεις τους, ακριβώς όπως θα αφήναμε το δικό μας πεντάχρονο παιδάκι να πιστεύει στον πασχαλινό λαγό.

Θα πρέπει να σαφηνίζουμε ότι, όποτε αναφερόμαστε σε πραγματικά θαυματουργικά συμβάντα –είτε στο «σήμερα» είτε στο βιβλικό παρελθόν–, μιλάμε για πράγματα που είναι πολύ μακριά από κάτι το σύνηθες σε οποιαδήποτε εποχή της Ιστορίας. Άλλωστε, αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο σε κάθε εποχή το θαύμα μάς τραβά την προσοχή. Και αυτό διότι φαίνεται να είναι ακριβώς μέρος της πρόθεσης του Θεού να μας επισημάνει ότι κάνει κάτι θαυματουργικό. Δε θέλει να εκμεταλλευτεί την άγνοιά μας με το να πιστεύουμε σε κάτι το οποίο, στην πραγματικότητα, δε συνέβη. Εάν αυτός είναι ο Θεός της αλήθειας, επιθυμεί να κάνει ακριβώς το αντίθετο: να μας εκπλήξει.

Αναμφίβολα, ένα από τα πιο εντυπωσιακά παραδείγματα για αυτό που προαναφέραμε είναι η ανάσταση του Ιησού, που θα αναλυθεί εν εκτάσει σε επόμενο κεφάλαιο. Αλλά, προς το παρόν, ας αναφέρουμε απλώς ότι πριν από δύο χιλιάδες χρόνια, η έγερση του Ιησού από τον θάνατο θεωρούνταν γεγονός αδύνατο και συγκλονιστικό, όπως θα θεωρούνταν και σήμερα. Οι άνθρωποι τον 1ο αιώνα δεν ανασταίνονταν από τα μνή-

ματά τους περισσότερο από όσο κάνουν τώρα, στον 21ο αιώνα. Το να γυρίσει κάποιος στη ζεστή ανάσα της ζωής από την κρύα του θανάτου πέτρα είναι εξίσου εξωφρενικό και απίστευτο σε οποιονδήποτε αιώνα. Από την άλλη πλευρά, στον κόσμο των παραμυθιών, όπου ο μονόκερως πετά και το άλογο μιλά, εάν κάποιος μεταβεί από τον θάνατο στη ζωή, δεν έχει κανένα νόημα και κανέναν αντίκτυπο, και αυτό δεν αποτελεί επ' ουδενί «θαύμα». Αυτό όμως που συνέβη όταν ο Ιησούς αναστήθηκε στην Ιερουσαλήμ πριν από είκοσι αιώνες είχε τόση σημασία και άσκησε τόση επιρροή όσο τίποτε άλλο. Ήταν τόσο σοκαριστικό και ακατανόητο, που κανείς δε θα μπορούσε να το πιστέψει, παρεκτός και υπήρχαν κυριολεκτικά εκατοντάδες αυτόπτες μάρτυρες, όχι βεβαίως στο συμβάν της ανάστασής του, αλλά στο ότι παρουσιάστηκε ανάμεσά τους αναστημένος. Αλλά ακόμα και με εκατοντάδες αυτόπτες μάρτυρες, θα υπήρχαν πολλοί που απλώς δε θα μπορούσαν να το πιστέψουν, και θα αρνούνταν να το πιστέψουν, κάτι απολύτως εύλογο. Αλλά, όπως διαπιστώνουμε όταν διαβάζουμε τις ερμηνείες του Ευαγγελίου της Καινής Διαθήκης, το νόημα της ανάστασης ήταν ακριβώς να καταργήσει κάθε αμφιβολία για το ποιος ήταν ο Ιησούς. Ήταν ένα γεγονός τόσο τρομερά ακραίο και ασύνηθες, που πολλοί σκεπτικιστές θα μπορούσαν τελικά να πιστέψουν.

Η διαίρεση της Ερυθράς Θάλασσας είναι ένα άλλο παράδειγμα του πόσο ασυνήθη και συγκλονιστικά πράγματα ήταν αυτά τα γεγονότα τη στιγμή που συνέβησαν. Ο Θεός το θέλησε έτσι. Εάν η Ερυθρά Θάλασσα χωριζόταν ανά τακτά χρονικά διαστήματα, δε θα σήμαινε τίποτε όταν διαχωρίστηκε πριν από τριάντισι χιλιάδες χρόνια ώστε οι Ισραηλίτες να διαφύγουν από τις επελαύνουσες αιγυπτιακές στρατιωτικές δυνάμεις. Κατόπιν θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τον έγκαιρο διαχωρισμό των συγκεκριμένων υδάτων για τη σωτηρία των Ισραηλιτών

από τον στρατό του Φαραώ ως μια ευτυχή ευκαιριακή σύμπτωση. Αλλά από τη στιγμή που η Ερυθρά Θάλασσα δε διαχωρίζεται από μόνη της –είναι εκατοντάδες μέτρα το βάθος το οποίο οι Ισραηλίτες διαπέρασαν–, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι ο Θεός σκοπίμως έκανε κάτι ανεξήγητο και αξεπέραστο που έλκει την προσοχή μας. Αυτός ήταν σαφώς και ο σκοπός του συμβάντος. Δεν αναφέρεται καν στις σελίδες της Εξόδου ως κάτι που μπορεί να ληφθεί ως δεδομένο. Η πρόθεση ήταν να ληφθεί –και ελήφθη– ως κάτι που αφήνει εποχή, ως καταλύτης στην ιστορία του κόσμου.

Το νόημα αυτού του σημείου, όπως και των περισσότερων θαυμάτων, είναι ότι κανείς δε θα μπορούσε ποτέ να το ξεχάσει. Έτσι, πώς άραγε θα μπορούσε κάτι να μην είναι εντελώς εκτός του συνηθισμένου όταν βλέπεις ότι στόχευε να αλλάξει για πάντα τον τρόπο με τον οποίο οι Ισραηλίτες αντιλαμβάνονταν τον Θεό και τον εαυτό τους; Στην πραγματικότητα, πρόκειται για την τέλεια μνημοτεχνική. Κάθε φορά που οι Ισραηλίτες αμφέβαλλαν για την ύπαρξη του Θεού μετά από αυτό το συμβάν, κάθε φορά που αμφέβαλλαν ότι τους επέλεξε και τους έκανε «δικούς» του ανθρώπους με έναν πρωτοφανή τρόπο, κάθε φορά που αμφισβητούσαν ότι εκείνος είχε ένα σχέδιο για αυτούς και έναν δρόμο, ένα μέλλον, έπρεπε απλώς να θυμηθούν τι έκανε εκείνος τότε που ο στρατός του Φαραώ είχε συγκεντρωθεί για να τους εξολοθρεύσει για πάντα. Θα θυμόνταν ό,τι συνέβη στην πραγματικότητα, ότι ο Θεός δεν είναι απλώς αληθινός, αλλά ότι είναι τόσο αληθινός, ώστε καμιά φορά παρεμβαίνει με ριζοσπαστικό τρόπο.

Αν και δεν το θυμούνται πολύ οι Εθνικοί, ο Θεός ομοίως διαχώρισε τα νερά του Ιορδάνη προτού οι Ισραηλίτες εισέλθουν στη Γη της Επαγγελίας. Αμέσως μετά από αυτή τη διάβαση, ανήγειραν ένα λίθινο μνημείο ακριβώς δίπλα ώστε να μην

ξεχάσουν ότι αυτό το απίστευτο γεγονός όντως συνέβη. Έκτοτε δεν έχει ξανασυμβεί και δεν αναμένεται να ξανασυμβεί. Για να τους σημαδέψει για πάντα, οι Εβραίοι έχουν εισαγάγει αυτά τα γεγονότα στο ημερολόγιό τους, και, φυσικά, σηματοδοτούν τον διαχωρισμό της Ερυθράς Θάλασσας και της Εξόδου με τους ετήσιους εορτασμούς του εβραϊκού Πάσχα.

Αλλά από τη στιγμή που η λογική επιτάσσει ότι ο Θεός θα μπορούσε να είχε σώσει τους Ισραηλίτες από τον στρατό του Φαραώ με απειράριθμους άλλους τρόπους, και πολύ πιο διακριτικά από τον διαχωρισμό των υδάτων, είναι προφανές ότι δε διαχώρισε την Ερυθρά Θάλασσα τόσο για να σώσει τους Ισραηλίτες, όσο για να επικοινωνήσει ο ίδιος με αυτούς. Αυτό από μόνο του λέει πολλά για τον Θεό που κρύβεται πίσω από τα θαύματα. Εάν μπορούσε να κάνει αυτό που χρειάζεται με άλλους τρόπους, γιατί το πραγματοποιεί έτσι; Αυτό συμβαίνει για να μας μιλήσει για τον ίδιο.

Κατά συνέπεια, πρέπει να συμπεράνουμε ότι το θαύμα είναι κάτι που, στην πραγματικότητα, συμβαίνει *εντός ενός πλαισίου*. Η διαίρεση της Ερυθράς Θάλασσας είναι ένα θαύμα ακριβώς επειδή οι Ισραηλίτες το *αντιλαμβάνονται* ως τέτοιο – ως ένα απίστευτο και, διαφορετικά, ανεξήγητο γεγονός που ο Θεός επέτρεψε να συμβεί, επειδή ακριβώς αυτή ήταν η πρόθεσή του. Εάν ήταν απλώς ένα παράδοξο της φύσης, κάτι που συνέβη για να συμβεί, δεν θα ήταν θαύμα. Εάν συνέβαινε σαράντα χιλιάδες χρόνια προτού υπάρξουν οι Ισραηλίτες, δε θα ήταν θαύμα. Αυτό που το καθιστά θαύμα είναι ότι ο Θεός το πραγματοποίησε ακριβώς για να κάνει αισθητή την παρουσία του, να επικοινωνήσει με τα ανθρώπινα όντα. Όταν ο Θεός εμφανίζεται μέσω του θαύματος, τότε επικοινωνεί μαζί μας. Αλλιώς, δε θα μπορούσαμε κατ' αναλογία να χρησιμοποιήσουμε κατά προσέγγιση τον όρο «θαυμαστός» για να περιγράψουμε ένα γεγονός.

ΘΑΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

*Το να επιβάλλεις ένα φυσιοκρατικό παράδειγμα σε όλα,
τελικά, αντί να προωθεί την επιστήμη, την περιορίζει.*

ΤΖΟΝ ΛΕΝΟΞ

Πριν υπεισέλθουμε στις προσωπικές μαρτυρίες που έχουν κατατεθεί για θαύματα και τις ιστορίες τους αυτές καθ' εαυτές, θεώρησα ότι πρώτα πρέπει να προσδιορίσουμε την κύρια εικόνα – και τα μεγάλα ερωτήματα που συνδέονται με αυτό το θέμα. Έτσι, στα επόμενα τρία κεφάλαια θα μιλήσουμε σχετικά με τη συμβατότητα της επιστήμης με τα θαύματα, και πώς η επιστήμη μας όλο και περισσότερο αποδεικνύει πόσο θαυμαστική είναι η ίδια μας η ύπαρξη. Πρόκειται για ζητήματα απολαυστικά, μα και εξόχως ενδιαφέροντα.

Η ιδέα ότι η επιστήμη είναι κατά κάποιον τρόπο αντίθετη προς την πίστη και τα θαύματα είναι εσφαλμένη. Στην πραγματικότητα δεν είναι μόνο λανθασμένη, αλλά επιπλέον ευαπόδεκτη παράλογη. Αποτελεί επίσης μια παλιά φενάκη που διαιωνίζεται και αρνείται με οδυνηρό τρόπο να αποσυρθεί και να εκπνεύσει.

Ας επιχειρήσουμε λοιπόν να την αναιρέσουμε, όσο μπορούμε.*

Είναι πολλοί κορυφαίοι επιστήμονες που πιστεύουν στον Θεό και στα θαύματα αμεταμέλητα, και δε βιώνουν καμία σύγκρουση μεταξύ της αφιέρωσης της ζωής τους στην πίστη και εκείνης στην επιστημονική έρευνα. Αυτό, από μόνο του, θα έπρεπε να είναι καθοριστικό για να διαμορφώσουμε άποψη. Για παράδειγμα, ο Φράνσις Κόλινς, εξώφυλλο κάποτε του περιοδικού *Time*, ως διευθυντής του προγράμματος για την αποκωδικοποίηση του ανθρώπινου γονιδιώματος, και νυν επικεφαλής του Εθνικού Ινστιτούτου Υγείας –ο οποίος, λόγω της φήμης του στην επιστημονική κοινότητα, συμμετείχε στην ομάδα του προέδρου Ομπάμα το 2008–, είναι ένας χριστιανός που έχει μιλήσει δημόσια για την πίστη του. Πράγματι, στο βιβλίο του *The Language of God* εξηγεί πώς η επιστήμη ήταν ο παράγοντας εκείνος που τον οδήγησε να ενστερνιστεί τη χριστιανική πίστη. Ένας άλλος κορυφαίος επιστήμονας, ο καθηγητής του Κέμπριτζ σερ Τζον Πόλκινγκχορν, αφού αναγνωρίστηκε ως ένας από τους κορυφαίους κβαντικούς φυσικούς του 20ού αιώνα –και εξελέγη Εταίρος της Royal Society–, χειροτονήθηκε Αγγλικανός πάστορας. Πλέον, συγγράφει συχνά και κάνει ομιλίες με αντικείμενο τη συμβατότητα επιστήμης και πίστης.** Αλλά και ο Δρ Γουίλιαμ Ντ. Φίλιπς, ο οποίος βραβεύτηκε με το Νόμπελ Φυσικής το 1997, έχει μιλήσει ευρέως για το πώς η αφοσίωσή του στην επιστήμη και η πί-

* Πολλά από αυτά που αναφέρουμε στο παρόν κεφάλαιο μπορεί να τα βρει κάποιος στο εξαιρετικό Dr John Lennox, *Gunning for God: Why the New Atheists are Missing the Target*, το οποίο συνιστώ ανεπιφύλακτα σε κάποιον που επιθυμεί να υπείσέλθει βαθύτερα σε αυτό το ζήτημα αλλά και σε άλλα ενδιαφέροντα θέματα.

** Είχε παρευρεθεί δύο φορές ως καλεσμένος μας στο «Socrates in the City», όπου ανέπτυξε τα θέματα «Η πίστη στον Θεό στην εποχή της επιστήμης» και «Μπορεί ένας επιστήμονας να προσευχηθεί;».

στη στον Θεό δεν είναι απλώς συμβατές μεταξύ τους αλλά και άρρηκτα αλληλένδετες. Ο κατάλογος με τους σύγχρονους επιστήμονες, άνδρες και γυναίκες, που πιστεύουν στον Θεό της Βίβλου και τα θαύματα, είναι σχεδόν ατελείωτος.

Μένουμε έκπληκτοι μονάχα από το εξής – εάν πράγματι αυτό μας προκαλεί εντύπωση: το μεγάλο σθένος με το οποίο η (Δυτική) κουλτούρα μας προωθεί την ιδέα ότι η πίστη και η επιστήμη αλληλοσυγκρούονται. Η ειρωνεία όμως, και η σχεδόν άγνωστη πραγματικότητα, είναι ότι η ίδια η σημερινή επιστήμη ουσιαστικά έχει επινοηθεί από ανθρώπους του χριστιανικού δόγματος.* Αυτό συνέβη διότι αυτοί πίστεψαν σε έναν Θεό που δημιούργησε το σύμπαν με μια συγκλονιστικά θαυμάσια αλληλουχία, η οποία θα μπορούσε να κατανοηθεί με τη λογική. Ακριβώς λόγω όλων αυτών, άξιζε να μελετηθεί και να κατανοηθεί. Πολλοί από αυτούς πίστεψαν ότι το επιστημονικό τους έργο ήταν μία μέθοδος να δοξολογήσουν τον Θεό, ίσως επειδή αποκάλυπτε την εντυπωσιακή διάταξη και την πολυπλοκότητα της θείας δημιουργίας. Ο Ισαάκ Νεύτων ήταν ένας πιστός χριστιανός, και ο Γαλιλαίος, ο οποίος εξαιτίας της διαμάχης του με τη Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία θεωρείται συχνά ως επιστήμονας που συγκρούεται με τη χριστιανική πίστη, ήταν στην πραγματικότητα ένας αφοσιωμένος χριστιανός. Να συμπληρώσω μόνο δύο από πολλούς άλλους που μπορούμε να κατονομάσουμε: ο Τζέιμς Κλερκ Μάξγουελ και ο Μάικλ Φάραντεϊ. Και οι δύο ήταν άνθρωποι με βαθιά χριστιανική πίστη, των οποίων το εύρος της επιστημονικής τους διάνοιας μπορεί δύσκολα να αμφισβητηθεί, και των οποίων η πίστη ενίσχυσε τον ζήλο τους για την κατανόηση των νόμων που διέπουν το σύμπαν.

* Για μια ενδελεχή πραγμάτευση του εν λόγω θέματος, βλ. Nancy Pearsey και Charles Thaxton, *The Soul of Science*.

Σήμερα, θεωρούμε ως δεδομένο ότι το σύμπαν μπορεί να κατανοηθεί με τη λογική, όπως επίσης ότι μας έχει παραχωρηθεί. Αλλά η συγκεκριμένη ιδέα θα πρέπει να μας ξαφνιάζει. Αν και δύσκολα το αντιλαμβανόμαστε, η κατανόηση του σύμπαντος μέσω της επιστημονικής έρευνας είναι μια καινοτόμος ιδέα που εστιάζει κατευθείαν στον Θεό ως δημιουργό. Ακόμη και ο Άλμπερτ Άινσταϊν το αναγνώρισε και το εξηγεί στις επόμενες γενιές:

Η επιστήμη μπορεί να δημιουργηθεί μόνο από εκείνους που είναι απολύτως εμποτισμένοι με την προσδοκία της αλήθειας και της κατανόησης αυτής. Η πηγή αυτής της αίσθησης ωστόσο προέρχεται από τη θρησκεία. Σε αυτό επίσης ανήκει και η πίστη στην πιθανότητα ότι οι κανόνες που ισχύουν για τον κόσμο της ύπαρξης είναι ορθολογιστικοί και κατανοητοί από τον νου. Δεν μπορώ να φανταστώ έναν επιστήμονα χωρίς αυτή την εμβριθή πίστη.

Είπε επίσης ότι: «Η επιστήμη χωρίς τη θρησκεία είναι ανεπαρκής· ενώ η θρησκεία χωρίς την επιστήμη είναι τυφλή».

Αν και ο Άινσταϊν δεν πίστευε στον προσωπικό βιβλικό Θεό, αυτός, ο μεγαλύτερος εκπρόσωπος της σύγχρονης επιστήμης, έβλεπε ξεκάθαρα με δέος και πολύ μεγάλη έκπληξη το νόημα όλης της επιστημονικής έρευνας: ότι όλα είναι πιθανά. Ότι με κάποιον τρόπο το σύμπαν μπορεί να κατανοηθεί με τη λογική. Σε ένα άλλο σημείο ο Άινσταϊν λέει:

Οποιοσδήποτε εμπλέκεται σοβαρά στην επιστημονική έρευνα πείθεται τελικά ότι ένα πνεύμα είναι έκδηλο στους νόμους του σύμπαντος – ένα πνεύμα πολύ ανώτερο από τον άνθρωπο, και ένα πρόσωπο στο οποίο οι σύγχρονες δυνάμεις πρέ-

πει να αισθάνονται ταπεινές. Έτσι, μέσα από αυτό το πρίσμα, η αναζήτηση στην επιστήμη οδηγεί σε ένα θρησκευτικό αίσθημα ξεχωριστού είδους, το οποίο πράγματι διαφέρει από τη θρησκευτικότητα κάποιου που είναι περισσότερο αφελής.

ΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ένας άλλος λόγος για τον οποίο η επιστήμη δεν αντιπαράθεται με την πίστη –ή με τα θαύματα– είναι ότι το πεδίο των θαυμάτων βρίσκεται εξ ορισμού επέκεινα της σκοπιάς της επιστήμης. Η επιστήμη περιορίζεται στην περιγραφή του σύμπαντος της ύλης και της ενέργειας, που γεννήθηκαν μέσω της Μεγάλης Έκρηξης. Προχωρώντας λίγο τη σκέψη μας, για να υποθέσουμε κάτι πιο σύνθετο χρειάζεται να προχωρήσουμε πέρα από τη γνώση της επιστήμης. Αλλά πολλοί άθεοι επιστήμονες θεωρούν ότι δεν υπάρχει ποτέ κανένας λόγος να φανταστούμε κάτι πέρα από το σύμπαν της ύλης και της ενέργειας, διότι δεν υπάρχει τίποτε πέρα από αυτό. Θεωρούν ότι το σύμπαν είναι αυστηρά αυτό – και τίποτε περισσότερο. Το πρόβλημα, όμως, εντοπίζεται στο ότι δεν μπορούν με κάποιον τρόπο να αποδείξουν αυτό τον ισχυρισμό τους. Έτσι, για να τον παρουσιάσουν ως βάσιμο ανακαλύπτουν τον όρο «ανεπιστημονικός». Βέβαια, προσπαθώντας αυτοί οι επιστήμονες να αποδείξουν τον συγκεκριμένο ισχυρισμό, οδηγούνται μόνοι τους πέρα από τα όρια της επιστήμης – οποία ειρωνεία.

Όπως έχει πει ο Τζον Λένοξ, «η λογική είναι σπουδαιότερη από την επιστήμη». Ο κόσμος της *επιστημονικής* έρευνας δεν συμπεριλαμβάνει κάθε έκδοχο της *ορθολογικής* έρευνας. Αυτό είναι ένα τρομερά σημαντικό σημείο. Συνεπώς, ναι, η επιστήμη έχει όρια. Μπορεί να περιγράψει το σύμπαν της ύλης και της

ενέργειας, αλλά δεν μπορεί να δώσει μια *εξήγηση* για το σύμπαν. Σύμφωνα με τον Λούντβιχ Βίντγκενσταϊν: «Η μεγαλύτερη ψευδαίσθηση του σύγχρονου κόσμου είναι ότι οι νόμοι της επιστήμης εξηγούν το σύμπαν για εμάς. Οι νόμοι της φύσης *περιγράφουν* το σύμπαν [...] αλλά δεν *εξηγούν* τίποτε».*

Έτσι, στο κορυφαίο ερώτημα του *πώς* το σύμπαν εξερράγη και έφτασε στη Μεγάλη Έκρηξη, όπως και στο ερώτημα του *πώς* αυτή συνολικά η ύλη και η ενέργεια ξαφνικά εμφανίστηκαν, η επιστήμη παραμένει σιωπηλή. Μπορεί να ανατρέξει στο απώτατο παρελθόν, δεκατέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια πριν, στη Μεγάλη Έκρηξη, αλλά σταματά εκεί. Μπορεί να μας διευκρινίσει τι *είναι*, αλλά δεν μπορεί να μας εξηγήσει *γιατί* είναι, ή από πού προήλθε. Οι επιστήμονες αδυνατούν να δώσουν εξηγήσεις σε αυτά τα «μεγαλύτερα» ερωτήματα. Σύμφωνα με τον Άινσταϊν: «Μπορείς να μιλήσεις για τις δεοντολογικές βάσεις της επιστήμης, αλλά δεν μπορείς να μιλήσεις για τις επιστημονικές βάσεις της δεοντολογίας». Για παράδειγμα, η επιστήμη μπορεί να μας καθορίσει τι πειράματα είναι δυνατόν να διεξαγάγουμε από την άποψη της επιστημονικής έρευνας για τα βλαστοκύτταρα ή την κλωνοποίηση, αλλά δεν μπορεί να μας δηλώσει εάν αυτή η έρευνα είναι σύμφωνη με το δέον ή όχι. Για τέτοιου είδους ερωτήματα πρέπει να επιχειρήσουμε να προσπεράσουμε τα όρια της επιστήμης.

Στην πραγματικότητα, το όνομα αυτών των ορίων καλείται «ιδιομορφία». Όπως θα εξηγήσουμε και στο Κεφάλαιο 5, οι θεμελιώδεις νόμοι που διέπουν το σύνολο της συμπαντικής ύλης τέθηκαν σε ισχύ ένα απειροστό κλάσμα του δευτερολέπτου μετά τη Μεγάλη Έκρηξη. Η επιστήμη απλώς δεν μπορεί

* Η έμφαση του Βίντγκενσταϊν.

να εστιάσει σε κάποιον χρονικό ορίζοντα «πριν» από την ύπαρξη τέτοιων νόμων. Δεν μπορεί να μας απαντήσει γιατί αυτοί οι νόμοι άρχισαν να ισχύουν τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή ή αν αυτοί οι νόμοι ήταν προκαθορισμένοι με κάποιον τρόπο ή από κάποιον. Ωστόσο, η επιστήμη *μπορεί* να μας πει το εξής: το σύνολο της ύλης και της ενέργειας στο σύμπαν γεννήθηκε πριν από δεκατέσσερα δισεκατομμύρια χρόνια. Εδώ όμως ανακύπτει το εξής: Σύμφωνα με τον Πρώτο Νόμο της Θερμοδυναμικής, η ενέργεια και η ύλη δεν είναι δυνατόν ούτε να δημιουργηθούν ούτε να καταστραφούν. Εάν αυτό ισχύει, πώς είναι δυνατόν όλη η ενέργεια και η ύλη να δημιουργήθηκαν στο δικό μας σύμπαν μετά τη Μεγάλη Έκρηξη; Σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε από τη Φυσική, αυτό είναι αδύνατον. Ωστόσο, η επιστήμη γνωρίζει ότι αυτό συνέβη.

Είναι αναντίρρητο το γεγονός ότι ενέργεια και ύλη που βρίσκονται εκτός ενός «κλειστού συστήματος» μπορούν να «τεθούν» *μέσα* σε αυτό το κλειστό σύστημα. Άραγε, αυτό ακριβώς δεν είναι το θαύμα, δηλαδή η έγχυση μιας ποσότητας που βρίσκεται *έξω* από τον υπάρχοντα κόσμο του χώρου και του χρόνου *μέσα* στον συγκεκριμένο χωροχρονικό κόσμο; Γιατί άραγε αυτό δεν μπορεί να επαναληφθεί, και μάλιστα ξανά και ξανά και ξανά; Εάν συνέβη μία φορά, στη Μεγάλη Έκρηξη, πώς μπορούμε να επιμένουμε ότι δε θα ξαναλάβει χώρα; Πού εδράζονται τέτοιοι ισχυρισμοί στον χώρο της επιστήμης;

Ασφαλώς, αφότου η ενέργεια και η ύλη εισήλθαν στο κλειστό σύστημα αυτού του σύμπαντος, υπόκεινται στους νόμους που διέπουν αυτό το σύμπαν. Ο Κ.Σ. Λιούις καταπιάστηκε με αυτό το ζήτημα, με τον δικό του, μοναδικό, τρόπο:

Εκμηδενίζοντας ο Θεός ή εκτρέποντας ή δημιουργώντας μια μονάδα ύλης, δημιουργεί μια νέα κατάσταση σε αυτό το ση-

μείο. Αμέσως, η φύση οικειοποιείται αυτή την καινούργια κατάσταση στο δικό της περιβάλλον, και προσαρμόζει όλα τα άλλα γεγονότα σε αυτό. Αυτή η κατάσταση εναρμονίζεται με όλους τους νόμους. Εάν ο Θεός τοποθετήσει ένα θαυματουργικό σπερματοζώαριο στο σώμα μιας παρθένου, δεν καταρρίπτει τους νόμους. Οι νόμοι ενεργοποιούνται από την αρχή. Η φύση είναι έτοιμη. Ακολουθεί η εγκυμοσύνη, σύμφωνα με όλους τους φυσικούς νόμους, και, μετά από εννέα μήνες, γεννιέται ένα παιδί.

Έτσι, όπως ακριβώς με τη δημιουργία του σύμπαντος, και στο θαύμα της παρθενογένεσης, κάτι προέκυψε από ένα «εξωτερικό σύστημα». Από τη στιγμή που η ύλη ή/και η ενέργεια εισήλθαν, διέπονταν από τους νόμους που ισχύουν στο σύστημα, και έπρεπε να ακολουθήσουν τους νόμους του δικού μας σύμπαντος. Αλλά πώς εισήλθαν αυτά τα στοιχεία; Και γιατί εισήλθαν; Και πού εντοπίζεται αυτός ο κόσμος, ο «εκτός», ο έξω από την ύλη και τον χρόνο; Η επιστήμη δεν μπορεί να μας απαντήσει. Αλλά ασφαλώς μπορούμε να αναρωτηθούμε, και να χρησιμοποιήσουμε τη λογική δοκιμάζοντας να δώσουμε απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα. Αναμφίβολα, τα έλλογα ανθρώπινα όντα οφείλουν να αναρωτηθούν για τέτοια ζητήματα και να κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν για να βρουν απάντηση.

Δεν είναι άραγε το θαύμα της παρθενογένεσης σαν τη δημιουργία του σύμπαντος κατά τη Μεγάλη Έκρηξη; Εάν ο Θεός μπόρεσε να εισαγάγει ολόκληρο το σύμπαν από ένα σύστημα που βρισκόταν «εκτός», γιατί δε θα μπορούσε να εισαγάγει ένα κύτταρο σπέρματος μέσα σε ένα διαφορετικό «κλειστό σύστημα»; Το μήκος της κεφαλής ενός κυττάρου σπέρματος κυμαίνεται από τρία έως πέντε εκατομμυριοστά του μέτρου. Εάν ολόκληρο το σύμπαν εξερράγη και απέκτησε ουσία μέσω της

μετατροπής της κατάστασης της μη ύπαρξης σε ύπαρξη, γιατί άραγε δε θα μπορούσε κάτι τόσο μικρό, όπως το κύτταρο σπέρματος, να κάνει το ίδιο; Εάν μπορούμε να αποδεχτούμε μια ιδιομορφία της Μεγάλης Έκρηξης, σε ποια βάση μπορούμε επαρκώς να ισχυριστούμε ότι άλλες τέτοιες μοναδικότητες είναι απίθανες; Εάν ο Θεός βρίσκεται «εκτός του συστήματος» και μπορεί να εισέλθει σε αυτό για να δημιουργήσει το σύμπαν, δεν μπορεί άραγε να εισέλθει εντός του συστήματος και άλλες στιγμές για να πραγματοποιήσει αυτό που αποκαλούμε «θαύμα»;

Ο Τζον Λένοξ επαναλαμβάνει αυτή την ιδέα, ότι τα θαύματα συνιστούν μια μεταφορά στο δικό μας κλειστό σύστημα από κάτι που βρίσκεται «έξω» από το σύστημα αυτό. Όταν η μεταφορά ολοκληρωθεί, ενεργοποιούνται οι «εσωτερικοί» νόμοι. Ας τον ακούσουμε: «Αυτό που οι χριστιανοί ισχυρίζονται για την Ανάσταση του Ιησού δεν είναι ότι ο Κύριος αναστήθηκε με κάποια φυσική διαδικασία. Αυτό θα παραβίαζε τους νόμους της φύσης. Όχι. Οι χριστιανοί ισχυρίζονται ότι ο Ιησούς αναστήθηκε επειδή ο Θεός, εκτός του συστήματος, ενέχυσε τεράστια δύναμη και ενέργεια. Δεν μπορείς πλέον να τοποθετηθείς ενάντια στην πιθανότητα να συνέβησαν θαύματα, παρεκτός και έχεις αποδείξεις ότι το σύστημα είναι απολύτως κλειστό».

Εκεί εντοπίζεται και η δυσκολία. Πώς μπορούν οι επιστήμονες να διαφωνήσουν ως προς την πιθανότητα θαυμάτων αν δεν έχουν μαρτυρία που να αποδεικνύει ότι το σύστημα είναι εντελώς κλειστό; Άραγε όλα αυτά που ανακαλύπτουμε από τον νέο κόσμο της κβαντικής φυσικής δεν τεκμηριώνουν την άποψη ότι το να είναι σύστημα όλο και λιγότερο εντελώς κλειστό είναι όλο και λιγότερο εφικτό;

ΚΑΙ ΑΝ Η ΙΔΙΑ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΥΠΟΔΕΙΚΝΥΕΙ ΚΑΤΙ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ;

Και αν όλα αυτά που μαθαίνουμε από την επιστήμη μάς οδηγούν στην ιδέα ότι οι πληροφορίες προήλθαν από το εξωτερικό σύστημα, από έναν κόσμο πέρα από το πεδίο της επιστήμης; Και αν η επιστήμη μάς υποδεικνύει κάτι πέρα από την επιστήμη;

Για παράδειγμα, πολλοί επιστήμονες, εξετάζοντας τη συγκλονιστική τάξη του σύμπαντος, συμπέραναν ότι ο τρόπος με τον οποίο αυτό δημιουργήθηκε δεν είναι τυχαίος, αλλά ότι έχει σχεδιαστεί ευφυώς – από έναν σχεδιαστή. Και αν οι επιστημονικές αποδείξεις για «σχεδίαση» είναι συντριπτικές; Οι συντηρητικοί φυσιογνώστες και οι άθεοι υποστηρίζουν ότι ποτέ δεν πρέπει να είμαστε ανοιχτοί σε αυτή την πιθανότητα και πρέπει να την απορρίψουμε ασυζητητί. Αλλά γιατί άραγε;

Είναι απολύτως λογικό να θεωρήσουμε ότι η εμφάνιση της ευφυΐας σηματοδοτεί την πραγματική ευφυΐα. Εάν βρούμε χαραγμένη τη λέξη B-O-H-Θ-E-I-A, με γράμματα ύψους τριών μέτρων, στην άμμο σε ένα έρημο νησί, ποιος από εμάς θα πίστευε ότι αυτά σχηματίστηκαν από τη φύση, από τις άλογες δυνάμεις του νερού και του αέρα; Κάτι μέσα μας αναγνωρίζει ότι δεν είναι τυχαίο, ότι πίσω από όλα αυτά βρίσκεται μια ευφυΐα. Άρα πρέπει να είμαστε ανοιχτοί σε αυτή την πιθανότητα.

Ο Τζον Λένοξ συμφωνεί. «Θέλω να είμαι ελεύθερος να ακολουθήσω τα σημεία και το πού αυτά με οδηγούν». Και συνεχίζει: «Αυτό είναι, κατά την άποψή μου, το αληθινό σωκρατικό πνεύμα της επιστήμης. Το να επιβάλλεις ένα φυσιοκρατικό παράδειγμα σε όλα, τελικά, αντί να προωθεί την επιστήμη, την περιορίζει». Αλλά ο φόβος της πρόκλησης του θυμού των συντηρητικών ιδεολόγων της επιστήμης έχει συγκρατήσει πιο ανοιχτόμυαλους επιστήμονες από το να εκφράσουν την άπο-

πή τους και να τη δημοσιοποιήσουν αναφορικά με το συγκεκριμένο θέμα. Πάντως, έχουν γίνει κάποια ενθαρρυντικά βήματα.

Μόλις πριν από δέκα χρόνια, ίσως ο πιο περιώνυμος αθεϊστής του 20ού αιώνα, ο Άντονι Φλου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο Θεός τελικά θα πρέπει να έχει σχεδιάσει το σύμπαν – μια είδηση που προκάλεσε σοκ και παρήλασε σε διεθνή πρωτοσέλιδα. Ο Φλου κατέληξε να πιστεύει ότι η άκρως ιδιόμορφη σύμπλεξη του γενετικού κώδικα στο DNA σε καμία περίπτωση δε θα μπορούσε να εξηγηθεί με φυσικό τρόπο. Δεν του φαινόταν λογικό ότι δημιουργήθηκε απλώς κατά τύχη, μέσω μιας συμπτωματικής μετάλλαξης. Είναι αξιοσημείωτο ότι ο Φλου είχε την ταπεινότητα και την πνευματική ειλικρίνεια να το δημοσιοποιήσει, αντικρούοντας όλα όσα είχε υποστηρίξει και διδάξει για πέντε ολόκληρες δεκαετίες.

Εάν κάποιος υποστηρίζει ότι είναι «αντιεπιστημονικό» να σκέφτεται κάποιος σαν τον Άντονι Φλου, τον Τζον Λένοξ και άλλους πολλούς, είναι σαν να επιμένει ένας φούρναρης ότι όλος ο κόσμος έξω από τον φούρνο του είναι «αντιφούρνος». Μπορεί να νιώθει έτσι, αλλά πρόκειται για έναν παράδοξο ισχυρισμό. Η λογική σκέψη που εκτείνεται πέρα από τα αυστηρά όρια της επιστήμης δεν είναι σε καμία περίπτωση «αντιεπιστημονική». Εμείς πρέπει να αναρωτηθούμε το εξής: Γιατί μερικοί επιστήμονες θα προσπαθούσαν να αποκλείσουν κάθε λογική έρευνα που δεν είναι αυστηρά επιστημονική; Φυσικά, η πράξη του αποκλεισμού είναι αφ' εαυτού της μη επιστημονική. Παρότι δε διαθέτουν καμία επιστημονική απόδειξη ότι το σύστημα αυτού του σύμπαντος είναι απολύτως κλειστό, εντούτοις επιμένουν ότι είναι. Το μόνο ειλικρινές που μπορούμε να ισχυριστούμε μέσα από το επιστημονικό πρίσμα είναι ότι δεν μπορούμε να γνωρίζουμε, ότι η απάντηση σε αυτό το κορυφαίων διαστάσεων ερώτημα απλώς βρίσκεται πέρα από τη σκοπιά της επιστήμης.

Υπάρχουν πολλά σημαντικά θέματα που βρίσκονται πέρα από τη σκοπιά της επιστήμης. Όταν ρωτάμε, φέρ' ειπείν, γιατί το σύμπαν υπάρχει, ή ποιο είναι το νόημα της ζωής –ή μιλάμε απλώς για την αγάπη των παιδιών μας–, παρότι όλα αποτελούν αξιοσημείωτες δραστηριότητες, έγκεινται εκτός του πεδίου της επιστήμης. Από τότε οι επιστήμονες κλήθηκαν να παίξουν αυτό τον άχαρο ρόλο τού να περιφρονούν οτιδήποτε βρίσκεται πέρα από τη σφαίρα του δικού τους κλάδου;

Βεβαίως, οι επιστήμονες που επιμένουν ότι δεν υπάρχει τίποτε πέρα από την επιστήμη και τίποτε πέρα από το σύμπαν της ύλης και της ενέργειας –και στη συνέχεια εικάζουν ότι είναι «αντιεπιστημονικό» και «παράλογο» το ότι θα μπορούσε να υπάρξει κάτι–, πρέπει να γνωρίζουν ότι δεν υπάρχει επιστημονική ή λογική βάση σε αυτούς τους ισχυρισμούς. Πρέπει να θεωρήσουμε ότι αισθάνονται απλώς ιδεολογικά άβολα με τέτοιες εικασίες και εύχονται να κάνουν ό,τι μπορούν για να θέσουν ένα τέρμα σε αυτό. Ωστόσο, πρέπει να δηλώσουμε ότι αυτή η τακτική ονομάζεται «μπλόφα». Και ας μας επιτραπεί να την αποκαλούμε έτσι. Δικαιούμαστε να δηλώσουμε ειρωνικά ότι αυτό δεν είναι επιστήμη, και ας μας επιτραπεί να το χαρακτηρίσουμε σφόδρα ειρωνικά ότι είναι μόνο κάτι το «αντιεπιστημονικό».

Πρέπει να παραδεχτούμε ότι εάν κάποιος έχει αφιερώσει όλη του τη ζωή για να ανακαλύψει όσα περισσότερα μπορεί να μάθει, θα ένιωθε βεβαίως άβολα με την ταπεινωτική ιδέα της δήλωσης ότι «Δε γνωρίζουμε», ή «Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε». Μπορεί να μη νιώθει μόνο άβολα αλλά και φόβο απέναντι στο Μυστήριο. Ίσως και απειλή από αυτό.

Αλλά αυτό αποτελεί ένα είδος κοσμικού συντηρητισμού και φαρισαϊσμού που διεγείρει τέτοια συναισθήματα, τα οποία αγριεύουν και απομακρύνουν οτιδήποτε απειλεί την ιερή βεβαιότητα του δικού τους κλειστού συστήματος. Έτσι, με τις αγα-

νακτισμένες δηλώσεις θα μπορούσαν να απομακρύνουν το ίδιο το Μυστήριο, να το κλείσουν ερμητικά με λάσπη και πέτρες σε μια σπηλιά, ελπίζοντας ότι αυτό ποτέ δε θα αποδράσει. Αλλά το Μυστήριο, αν και κρυμμένο, είναι μέρος της όλης αλήθειας, και η αλήθεια, φυσικά, θα φανερωθεί.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞΟΥΜΕ ΟΤΙ ΕΝΑ ΘΑΥΜΑ ΣΥΝΕΒΗ;

Το να πείθεις έλλογους ανθρώπους ότι κάτι συνέβη και να το «αποδεικνύεις» δεν είναι ακριβώς ταυτόσημα πράγματα. Εάν μιλάμε για ένα θαύμα, όπως η ανάσταση του Ιησού, δεν μπορούμε να «αποδείξουμε» ότι συνέβη, όπως επίσης και ένας ενάγων δεν μπορεί να «αποδείξει» ότι κάποιος διέπραξε έγκλημα. Ο κατηγορος μπορεί να πείσει τους ενόρκους και αυτοί μπορούν να συμφωνήσουν ομόφωνα σε μια ετυμηγορία. Αυτό, όμως, δεν είναι ακριβώς «απόδειξη» με την κυριολεκτική έννοια. Στην ουσία, εάν κάτι μπορεί να «αποδειχτεί» ή όχι, είναι μάλλον άνευ νοήματος. Σε ένα δικαστήριο τα πράγματα τίθενται υπό «λογική αμφιβολία». Καταδικάζουμε τους ανθρώπους σε θάνατο ή τους αθωνούμε βασιζόμενοι σε συμπεράσματα τα οποία, με την αυστηρή έννοια, δεν έχουμε «αποδείξει». Έχουμε, όμως, παρ' όλα αυτά, αρκετά στοιχεία για να εξαγάγουμε ακλόνητα συμπεράσματα και να οδηγηθούμε σε τελικές ετυμηγορίες. Η εξέταση των θαυμάτων είναι συνήθως κάτι σαν αυτό.

Αναφορικά με τα ιατρικά «θαύματα», είναι ασφαλώς πιθανό να αποδείξουμε ότι κάτι «συνέβη». Μπορούμε να δείξουμε το «πριν» και το «μετά» των ακτινογραφιών, μπορούμε επίσης να λάβουμε τη γνωμάτευση του γιατρού. Αλλά δεν μπορούμε να αποδείξουμε ότι αυτό που συνέβη είναι απαραίτητως ένα θαύμα. Αποκλειστικά και μόνο το συμβάν (π.χ. ένας όγκος εξαφανί-

στηκε εν μιά νυκτί ή ενώπιον κάποιου) δε συνιστά απόδειξη της θαυματουργικής διάστασης και του γεγονότος ότι ο Θεός κρύβεται πίσω από αυτό. Αυτά είναι άλλο θέμα. Έτσι, επειδή απλώς συνέβη κάτι που μοιάζει θαυματουργικό, δεν τεκμαίρεται ότι είναι θαυματουργικό. Είναι πιο ειλικρινές να ισχυριστούμε ότι δε γνωρίζουμε πώς συνέβη κάτι. Πολλοί γιατροί έχουν επιβεβαιώσει μεταφυσικά γεγονότα, αλλά δεν μπορούν να κάνουν το άλμα και να πουν ότι πίσω από αυτό που συνέβη ήταν ο Θεός.

Σε ένα Φόρουμ της Αλήθειας που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ το 2012, ο Τζον Λένοξ ανέφερε τα ακόλουθα:

Συνήθως, όταν φέρνουμε στο μυαλό μας την επιστήμη, σκεφτόμαστε τις επαγωγικές μεθόδους. Κάνουμε ένα πείραμα 100 φορές. Έχουμε το ίδιο αποτέλεσμα, και αναμένουμε αυτό να συμβεί την 101η φορά. Δεν μπορείς, βεβαίως, να επαναλάβεις μια ανάσταση για να διαπιστώσεις εάν πράγματι συνέβη ή όχι. Αυτό που πρέπει να κάνουμε στη θέση της είναι να εφαρμόσουμε τις μεθόδους της επιστήμης της εγκληματολογίας.

Η εκτέλεση ενός κλασικού* επιστημονικού πειράματος με επαληθεύσιμα αποτελέσματα δεν καθίσταται δυνατή εάν επιθυμούμε να ελέγξουμε αν όντως ένα θαύμα συνέβη. Αλλά μπορούμε, βεβαίως, να αποφασίσουμε εάν κάποιο θαύμα είναι αληθινό ή όχι με τα στοιχεία που αποκομίζουμε από άλλες μεθόδους, όπως ακριβώς κάνουμε και σε μια δίκη.

* Σύμφωνα με τον καθηγητή Θ. Μαυρομούστακο (τον οποίο και ευχαριστώ για τη συνδρομή του στη μετάφραση κειμένων που αφορούν στη Φυσική, και, γενικότερα, στην απόδοση όρων των θετικών επιστημών), τα κλασικά διέπονται από μικρότερη πιθανότητα επαναληψιμότητας. (Σ.τ.Μ.)

Ο ΘΕΟΣ ΤΩΝ ΚΕΝΩΝ

Τον 19ο αιώνα, ο Ευαγγελικός επιστήμονας Χένρι Ντράμοντ επινόησε τον όρο «Θεός των κενών». Πρόκειται για την ιδέα σύμφωνα με την οποία οτιδήποτε ο καθένας δεν μπορεί να εξηγήσει ή να κατανοήσει το αποδίδει στον «Θεό». Αυτό ουσιαστικά αποτελεί έναν αρνητικό ορισμό του Θεού. Φυσικά, όσο προοδεύει η επιστήμη, η ανάγκη μας για αυτό τον «Θεό των κενών» μειώνεται. Στο πολύ γνωστό έργο του *Widerstand und Ergebung* (γραπτά από την περίοδο της φυλάκισής του), ο Γερμανός θεολόγος Ντίτριχ Μπονχέφερ αναφέρει:

[...] πόσο λάθος είναι να χρησιμοποιούμε τον Θεό ως κάλυμμα για την έλλειψη πληρότητας των γνώσεών μας; Εάν στην πραγματικότητα τα όρια της γνώσης συνεχώς διευρύνονται (και αυτή είναι αναπόφευκτη κατάσταση), τότε και ο Θεός απωθείται μαζί τους. Έτσι, βρίσκεται σε μια διαρκή υποχώρηση. Πρέπει να βρούμε τον Θεό σε όσα γνωρίζουμε, και όχι σε όσα δε γνωρίζουμε.

Από τότε που ο Μπονχέφερ έγραψε αυτά τα λόγια, εν έτει 1943, η συγκεκριμένη θετική θεώρηση του Θεού ολοένα και περισσότερο επιβεβαιώνεται. Όσο η επιστημονική γνώση εκτείνεται, έχουμε περισσότερες, και όχι λιγότερες, αποδείξεις, για την ύπαρξη ενός δημιουργού. Για παράδειγμα, πρόσφατα, τον Μάρτιο του 2014, οι αστρονόμοι ανακοίνωσαν την ανακάλυψη αυτού που πίστευαν ότι είναι αρχέγονα βαρυτικά κύματα, εδραιώνοντας περισσότερο την υπόθεση της Μεγάλης Έκρηξης. Βεβαίως, για όποιον ιδεολογικά υποστηρίζει μια υλική κοσμοθεώρηση, αυτό πρέπει να προκαλεί σύγχυση και να είναι ενοχλητικό.

Η επιστήμη της αρχαιολογίας έχει, ομοίως, φέρει στο φως όλο και περισσότερες αποδείξεις για την ιστορικότητα της Βίβλου. Για παράδειγμα, επί πολλούς αιώνες, η ανθρωπότητα δε γνώριζε τίποτε για τους Χετταίους, πέρα από τις αντίστοιχες αναφορές της Παλαιάς Διαθήκης. Στις αρχές του 20ού αιώνα, ο αρχαιολόγος Ούγκο Βίνκλερ ανακάλυψε χιλιάδες εγχάρακτες με ακκαδική σφηνοειδή γραφή πινακίδες. Αυτή η ανακάλυψη, αλλά και άλλες, αποδεικνύουν πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η αυτοκρατορία των Χετταίων πράγματι υπήρξε, όπως ακριβώς μνημονεύεται στη Βίβλο. Ομοίως, το 1994 στο Τελ Νταν, στο βόρειο Ισραήλ, ανακαλύφθηκε μια θραυσμένη στήλη που έφερε επιγραφή που αναφερόταν στον «Οίκο του Δαβίδ». Μέχρι τότε δεν υπήρχε καμιά εκτός Παλαιάς Διαθήκης αναφορά στη βασιλική οικία του Δαβίδ, και πολλοί πίστευαν ότι επρόκειτο απλώς για έναν μύθο.

Τον 19ο αιώνα, ο Δαρβίνος πρότεινε ότι τα κενά που έχουμε αναφορικά με την έρευνα των απολιθωμάτων θα καλύπτονταν προοδευτικά, όσο περισσότερο εξελισσόταν η έρευνα. Ήλπιζε να παρουσιάσει την πλήρη σειρά, δίχως κανένα χρονικό χάσμα, της διαρκούς εξέλιξης των ειδών. Αλλά συνέβη απλώς το αντίθετο: αντί οι επιστήμονες να βρουν απολιθώματα, καλύπτοντας έτσι τα κενά, ξεσκέπαζαν τελικά όλο και περισσότερα απολιθώματα του ίδιου είδους. Έχουμε ανακαλύψει περισσότερα παραδείγματα των ειδών που ήδη γνωρίζαμε, και όχι τους ξεκάθαρους και αδιαμφισβήτητους μεταξύ τους δεσμούς.

Βέβαια, όλα αυτά δεν είναι τίποτε συγκρίνοντάς τα με τις μαρτυρίες που καταδεικνύουν ότι το σύμπαν μας δε θα μπορούσε απλώς να έχει σχηματιστεί με τυχαίο τρόπο. Πρέπει να έχει δημιουργηθεί σκοπούμενα, καθώς χαρακτηρίζεται από απάραμιλλη «σχεδίαση». Όσο περισσότερο η επιστήμη ανακαλύπτει τις συνθήκες που είναι απαραίτητες για να υπάρξει ζωή και να

υπάρξει σύμπαν, τόσο καταλήγει στην ύπαρξη ενός δημιουργού. Στα επόμενα δύο κεφάλαια θα κάνουμε μια βουτιά σε συναρπαστικές λεπτομέρειες σχετικά με αυτό το θέμα. Όπως αναφέρει ο –κατά δήλωσίν του αγνωστικιστής– και γνωστός φυσικός Ρόμπερτ Τζάστροου, «για τον επιστήμονα που δεν έχει ζήσει με την πίστη στη δύναμη της αιτιότητας, η ιστορία καταλήγει σαν κακό όνειρο. Έχει σκαρφαλώσει στα όρη της άγνοιας, για να κατακτήσει την ψηλότερη κορυφή. Και, καθώς αναρριχάται πάνω στον τελευταίο βράχο, καλωσορίζεται από ένα παρεάκι θεολόγων που κάθονται εκεί ήδη αιώνες πριν».

Ο Τζον Λένοξ μάς παραθέτει το ακόλουθο συμπέρασμα: «Όσο περισσότερα γνωρίζουμε για το σύμπαν μας, τόσο περισσότερο η υπόθεση ότι υπάρχει ένας δημιουργός Θεός, ο οποίος προόρισε το σύμπαν για κάποιον σκοπό, κερδίζει σε πειστικότητα ως η καλύτερη εξήγηση του γιατί υπάρχουμε εδώ».

Τι είναι τα θαύματα και γιατί τόσοι άνθρωποι πιστεύουν σε αυτά;
Τι μας λένε για τον εαυτό μας; Και τι γίνεται
με τις εμπειρίες που δεν μπορούμε να εξηγήσουμε;

Ο Έρικ Μεταξάς αποδεικνύει με συγκλονιστικό τρόπο ότι
γίνονται θαύματα. Προσεγγίζει το θέμα με τη σοβαρότητα και
τον σεβασμό που του αρμόζει, και παραθέτει από συζητήσεις
περί συμβατότητας μεταξύ πίστης και επιστήμης μέχρι και
συγκεκριμένα περιστατικά για θαύματα που έχουν αναφερθεί.

Ένα βιβλίο για τη δύναμη της πίστης.

Εκδόσεις Ουρανός

www.ouranosbooks.gr

ISBN 978-960-559-014-7

9 789605 459014

ΚΩΔ. ΜΗΧΣΗΣ: 16158